

Aktuální sociálně- ekonomická situace a problémy Vietnamců v Chomutově

Zpráva z výzkumu 2011/2012 v Ústeckém kraji

© OS Klub Hanoi
Šárka Martínková, Eva Pechová a Jiří Kocourek

Obsah

1. ÚVODNÍ SLOVO K VÝZKUMU	2
Vietnamští migranti v ČR – stručný popis aktuální situace	3
2. CÍLE A METODOLOGIE VÝZKUMU	5
3. KVÓTY PRO VÝBĚR ZKOUMANÉHO VZORKU	6
4. VÝSLEDKY KVANTITATIVNÍ	
Základní popis zkoumaného souboru	7
Sociálně-ekonomický potenciál respondentů	8
Příjezd do ČR	11
Návrat do VSR	12
Ekonomické toky	13
5. VÝSLEDKY KVALITATIVNÍ	
5.1. Specifika komunity a jejích sdružení	16
Percepce komunitní pospolitosti	19
5.2. Charakteristika respondentů	21
Motivace k příchodu do ČR	21
Důvody příchodu do Chomutova	23
Běžný pracovní den a volný čas	24
Rodinné zázemí	26
Informovanost o životě v ČR	28
Kontakt s majoritou	29
Vztah k české kultuře	32
Subjektivní hodnocení sociálně-ekonomické situace	33
Sociálně-ekonomické problémy	35
Strategie řešení problémů	37
Vyhlídky do budoucna	38
6. ZÁVĚR	39
7. DALŠÍ ZDROJE K TÉMATU SITUACE VIETNAMCŮ V CHOMUTOVĚ	41
8. PŘÍLOHY	
Příloha č. 1 - ilustrační foto z aktivit vietnamských sdružení v Chomutově	42
Příloha č. 2 - dotazník	43

1. Úvodní slovo k výzkumu

Tato výzkumná zpráva vznikla v rámci projektu *Better Information for Better Migration – Informační servis pro vietnamské migranty v České republice* podpořeného **Nadací Open Society Fund Praha** a realizovaném zčásti v Praze a zčásti v Ústeckém kraji. Jedná se o projekt získaný na základě uvolnění prostředků z Emergency Fundu k odstraňování důsledků ekonomické krize, který zřídil zakladatel OSF George Soros v roce 2009 na pomoc lidem v „krizových situacích“, především těch, které jsou vyvolány hospodářským poklesem.¹

V roce 2009, kdy jsme podávali projektovou žádost, zaznamenávala nejvíce vietnamských migrantů v ČR Praha (10 699) a hned po ní Ústecký kraj (8 997), který v počtech vietnamských migrantů k 31. 12. 2009 předčil po řadu let po Praze vedoucí Karlovarský kraj (8 346). K regionům s největším výskytem vietnamských usedlíků v Ústeckém kraji patří okres Chomutov. Historicky je vysoká koncentrace vietnamských migrantů v Ústeckém a Karlovarském kraji dána především úspěchy v podnikání na tržnicích v příhraničních oblastech v 90. letech.

Novější statistiky počtů vietnamských imigrantů v Ústeckém kraji hovoří o mírném poklesu, což koresponduje se zkušeností, že část Vietnamců se vrací zpět do Vietnamu. Jde jednak o „neúspěšné“ migranty, ale rovněž o starší generaci vietnamských usedlíků, kteří mají ve Vietnamu stále zázemí (včetně starých rodičů, o něž se musejí postarat), jednak – a to hlavně - jsou potomci v ČR dostatečně zaopatření (přínejmenším studují na VŠ); často se k návratu rozhodli i v důsledku stagnace/poklesu jejich výdělků v ČR, resp. hlavní důvody pro pobyt v ČR (výdělek a zaopatření rodiny) v podstatě pominuly.

K 31. 12. 2010 pobývalo v Ústeckém kraji 8 542 vietnamských občanů, z toho nejvyšší koncentraci zaznamenávají okresy Teplice (1 895), Děčín (1 881) a Chomutov (1 613). Chomutov byl vybrán jako výzkumná lokalita z toho důvodu, že se jednak jedná o jedno z tradičních vietnamských center napojených na Prahu a jednak jde o poměrně výraznou komunitu v poslední době; Vietnamští obyvatelé Chomutova se objevují v médiích, zástupce zdejší pobočky Svazu Vietnamců se za Vietnamce účastní zasedání *Rady vlády pro národnostní menšiny* při projednávání žádosti Vietnamců o udělení statusu národnostní menšiny, vznikají zde dokumenty České televize o druhé generaci Vietnamců, mnozí místní Vietnamci se organizují do sdružení a aktivně prezentují svoji činnost. V neposlední řadě byl chomutovský Svaz Vietnamců v ČR prvním, který zahájil jednání na oficiální úrovni mezi Svazem a Ministerstvem vnitra ČR ve věci integrace Vietnamců do české společnosti. Místní Svaz projevil aktivní zájem o výuku češtiny pro starší a nově příchozí generace, výuku vietnamštiny pro děti, interkulturní poradenství apod. Zůstává však prozatím neznámou, jak žije tato skupina občanů mimo zraky veřejnosti a médií a jaké problémy chomutovští Vietnamci nejčastěji řeší v soukromí.

Zároveň považujeme za důležité zmapovat životní strategie vietnamských obyvatel chomutovského okresu i z důvodu absence aktuálních kvalitativních dat z této

---

¹ <http://www.osf.cz/emergency-fund/emergency-fund-odstranovani-dusledku-krize>

imigračně významné lokality. Poslední zprávy o vietnamské imigraci v Severních Čechách se objevily v roce 2002 ve studii Stanislava Broučka *Vietnamské etnikum v lokálním prostředí české majority* (EÚ AVČR). Nyní bychom na tyto informace rádi navázali.

Následující zpráva rovněž vznikla na základě již dvou realizovaných sond v Praze a v Chebu s cílem zjištění, zda se nějakým způsobem liší situace Vietnamců v Chomutově od situace, kterou známe z těchto lokalit. Cílem zprávy je nahlédnutí do způsobu života vietnamských obyvatel Chomutova a do škály strategií řešení různých jejich problémů, s nimiž se jako imigranti setkávají. Zajímalo nás, jaká je v této lokalitě situace a potenciál sociálně-ekonomické problematiky. Do textu za tím účelem hojně vkládáme citace samotných respondentů.

Zpráva by měla sloužit pracovníkům neziskového sektoru i státní správy k nastavení sociálních služeb v regionu, k pochopení jednání této skupiny obyvatel a podhalení jejich možných sociálních problémů, které nejsou na první pohled patrné.

Vietnamští migranti v ČR - stručný popis aktuální situace

Vzhledem k rozvoji vietnamské ekonomiky v městských, průmyslových a turistických centrech a vzhledem k již dlouho trvající migraci do zahraničí se vyčerpal potenciál vietnamských migrantů, kteří přicházeli z vyšších a středních vrstev obyvatel Vietnamu. Do ČR začali před několika lety stále více odcházet obyvatelé vesnických lokalit a oblastí středního Vietnamu, kteří předtím nikdy žádné kontakty s ČR neměli. Zároveň obchody vietnamských živnostníků v ČR stagnují. Vietnamský způsob podnikání se v převážné většině zakládá na výhodném prodeji levně vyrobeného zboží z Asie (především z Číny) a dosud zcela neobměnil potenciál plánování ani vytváření dlouhodobějších strategií. Po vstupu naší země do Evropské unie poklesly vietnamským obchodníkům zisky jednak díky dostupnosti například polského zboží, jednak konkurenceschopností obchodních řetězců, které přetáhly kupní sílu, jejíž nároky na kvalitu se rovněž zvýšily. Situaci ještě umocnila světová ekonomická krize, která navíc přišla jen několik měsíců poté, co byly do ČR dovezeny ve velkém skupiny vietnamských pracovních migrantů z níže postavených rodin, převážně z řad zemědělců.

Do této situace se již dnes promítají i nové směry vývoje komunity. Mezi ně patří postupné aktivnější působení vietnamské mládeže v občanské oblasti, silnější tlak vietnamského zastoupení o uznání Vietnamců jako národnostní menšiny v ČR, působení nového cizineckého zákona, nové působení OAMP při udělování pobytových povolení, stále se zhoršující ekonomická situace pro drobné podnikání, důslednější kontroly cizinců, nízký počet udělovaných povolení a víz, vznikající a rozvíjející se nové, nebo dosud méně viditelné formy podnikání vietnamské komunity.

Oproti výše zmíněnému zároveň stále narůstají integrační aktivity a propojení vietnamské komunity s okolním světem většiny, ale i jiných národnostních skupin. Toto propojování se děje jak v obchodním tak i v osobním životě poměrně intenzivně.

Je rovněž nutné zdůraznit, že od doby podání žádosti o podporu z Emergency Fundu, tj. od podzimu roku 2009, se situace ve vietnamské komunitě výrazně

změnila. Zatímco v roce 2009 docházelo v důsledku hromadného propouštění vietnamských dělníků kvůli ekonomické krizi k obrovskému zneužívání jejich neznalosti jazyka, prostředí a nemožnosti návratu pro obrovský dluh za cestu do ČR (situace v průmyslových lokalitách, včetně Ústeckého kraje, byla skutečně neúnosná - propuštění dělníci mnohdy ztratili s prací i bydlení, nevlastnili zimní oblečení, neměli co jíst, byli ochotní dělat cokoli, hlavně aby směli zůstat a zmíněný dluh splatit), v současné době jsou problémy posunuté jinam. Vietnamští dělníci, kteří do ČR přišli na dělnické profese, našli často uplatnění např. jako pomocní pracovníci ve službách krajanů, nejčastěji v obchodech a tržnicích, a jejich situace není tolik monitorována ani sledována médii. Mnozí však stále zůstávají v podmínkách plné závislosti právě v důsledku popsané situace. Teprve výzkum může ukázat, kterým směrem se situace posunula, a jaké strategie používají vietnamští imigranti v Ústeckém kraji při své obživě dnes; zda a jakým směrem se jejich podmínky změnily a zda a v čem se podobají těm v Chebu a v Praze.

2. Cíle a metodologie výzkumu

Jako cíl následujícího výzkumného projektu jsme si zadali zjistit **aktuální sociálně ekonomickou situaci vietnamských migrantů v Chomutově**, popsat ekonomické toky domácností za poslední dobu, zdejší sociální formální i neformální sítě a zjistit aktuální stav dané lokality, případně její specifika oproti lokalitám jiným.

Vzhledem k tomu, že jsme již realizovali dvě sondy podobného charakteru v Praze a v Chebu, postavili jsme výzkum nejen jako základní a podrobný, nýbrž také jako srovnávací. Zvolili jsme k němu metodu **kombinovaného výzkumu**, která v sobě zahrnuje jak prvky kvantitativní, tak kvalitativní. Zatímco kratší kvantitativní část nejvíce použijeme k porovnání výsledků z jiných výzkumů se stejnými otázkami - zejména pokud jde o základní údaje ekonomicko-sociální, kvalitativní část poslouží jednak k popisu celkové situace v regionu týkající se vietnamské komunity, jednak k popisu řešených sociálně-ekonomických problémů jejich příslušníků.

Odborníci Klubu Hanoi, kteří se podíleli na realizaci výzkumu, nejprve analyzovali dostupné výzkumy o Vietnamcích v ČR a dále výzkumy a studie o Vietnamcích přímo v lokalitě Chomutovsko. Na základě zadání výzkumu a výše zmíněné analýzy byla vytvořena struktura pro dotazník a rozhovor (viz Příloha).

Rozhovor obsahoval 4 hlavní části:

- *Potenciál respondenta*: základní údaje o respondentovi, jeho vzdělání, zaměstnání, zázemí migrace, délce pobytu v ČR, původu, praxi, vystudovaných a realizovaných oborech v ČR a ve VSR, úrovni a místě výuky češtiny, typu pobytu, délce pobytu v ČR, o dětech apod.
- *Sociální situace, problémy a jejich řešení*: otázky zaměřené na respondentovu reflexi a popis jeho sociální situace (složení domácnosti, rodinné sítě, využívání institucí, vzdělávání dětí, základní ekonomické informace, příjmy a výdaje), zařazen byl rovněž popis konkrétních sociálních problémů, které rodina řeší, jejich důvody a uskutečněné či možné způsoby řešení.
- *Ekonomické toky jedince*: konkrétní výdaje domácností a jejich analýza.

- *Sociální institucionální síť:* otázky vedoucí ke zjištění existence přirozených komunitních autorit (vycházející z vietnamské tradice zprostředkování a vyjednávání), formálních institucí vietnamské komunity a jejich vazeb na české instituce a organizace.
- *Interkulturní problematika:* Nově jsme v tomto výzkumu otevřeli téma interkulturních vztahů obecných a interkulturních vztahů partnerských.

V lokalitě pracovali a **rozhovory s respondenty** pořizovali zejména česko-vietnamští interkulturní asistenti z Ústeckého kraje vyškolení v rámci projektu. Vedle nich bylo pro sběr rozhovorů proškoleny i několik vietnamských studentů přímo z Chomutovska. Všichni tito tazatelé ovládali velmi dobře vietnamštinu i češtinu. Celý rozhovor nahrávali na diktafon pro další zpracování, část zaznamenávali přímo do dotazníku. Výběr respondentů se řídil kvótami vycházejícími z dat Cizinecké policie z lokality, zprostředkovanými MV ČR, a na základě poznatků kvótování z předchozích výzkumů. Rozhovory byly následně přeloženy do češtiny a přepsány do elektronického formátu, data z dotazníků převedena do matice ke kvantitativnímu zpracování pomocí softwaru SPSS. Kvalitativní rozhovory analyzovali experti.

Veškeré informace předkládané ve výzkumu jsou anonymní a upraveny tak, aby nebylo přímo zřejmé, od kterého z respondentů jsme informace získali. Minimální počet, který umožňuje alespoň první statistické třídění dat, je kolem 30 případů, proto bylo realizováno **celkem 46 rozhovorů**. Tento počet zároveň umožňuje kvalitní kvalitativní analýzu názorového spektra respondentů.

3. Kvóty pro výběr výzkumného vzorku

Pokud jde o předpis pro výběr respondentů, vyžadovali jsme, aby výzkumný soubor obsahoval **100% občanů VSR**. Tento předpoklad jsme naplnili s výjimkou jediného respondenta, který je občanem ČR vietnamské národnosti.

Pokud jde o typ pobytu, v souboru jsou zastoupeny osoby s trvalým pobytem (25 ze 46), dlouhodobým pobytem (17), přechodným pobytem (3), občanstvím ČR (1).

Soubor se skládá z 25 mužů a 21 žen. Věk 18 – 25 let je zastoupen 17 respondenty, 26 – 35 let 41 respondenty a 36 – 45 let 17 respondenty, 46 a více let 24 respondenty. Vzorek odpovídá zhruba výzkumným kvótám, jen podíl lidí v aktivním mladém věku je vyšší (26 – 35 let). To však plně odpovídá trendům vývoje komunity - silnější roli mládeže i vzhledem k převažujícím kvalitativním metodám výzkumu.

Oproti kvótám jsme nasbírali soubor s nižším výskytem respondentů, kteří do ČR přijeli v letech 2000 – 2007, přesto jich je v souboru přes 40 procent. Tázali jsme se 11 osob, které v lokalitě pobývají od roku 2000 a před ním. Celkem 19 respondentů do ČR přijelo mezi roky 2001 – 2007. V posledním období mezi lety 2008 – 2012 přijelo v rámci našeho souboru 15 respondentů.

Ptali jsme se 26 držitelů živnostenského listu, 8 zaměstnanců a 10 osob v domácnosti, studentů či dalších nezaměstnaných (4).

Lze tedy říci, že kvótní výběr byl smysluplně dodržen (viz následující tabulka). Máme více mladých ekonomicky aktivních a méně lidí, kteří přijeli do Chomutova mezi roky 2000 – 2007. Bylo dále zastoupeno více lidí odlišného způsobu obživy než podnikání. To rovněž odpovídá novému vývoji situace.

Tab č. 1: Zhodnocení provedení kvótního výběru

Název kvótního znaku	Kvóta (absolutní / procenta)	Realita (absolutní / procenta)	Splněná kvóta
Občan VSR	45 / 100 %	45 + 1 občan	ANO
Dlouhodobý pobyt	42 %	37 %	ANO
Trvalý pobyt	58 %	54 %	ANO
Muž	60 %	54 %	ANO
Žena	40 %	45 %	ANO
Věk 18 – 25 let	23 %	17 %	ANO
Věk 26 – 35 let	28 %	41 %	VÍCE
Věk 36 – 45 let	22 %	17 %	ANO
Věk 46 let a více	27 %	24 %	ANO
Příchod do Chomutova			
Před rokem 2000 vč.	19 %	24 %	ANO
V letech 2001 – 2007	63 %	41 %	MÉNĚ
V letech 2008 - 2012	37 %	18 %	VÍCE
Živnostenský list			
Podnikání	80 %	57	MÉNĚ
Jiné	20 %	43	VÍCE

4. Výsledky kvantitativní

Základní popis zkoumaného souboru

Výzkumnou zprávu je vždy nutné číst s vědomím zdrojové metody zpracování dat. **Informace uvedené v kapitolách č. 4** jsou zjištěné **kvantitativním způsobem**, tj. vznikly prvotně výběrem určitých témat výzkumníky, a teprve poté byly zpracovány. Data tedy vypovídají jen o tom, na co se výzkumník ptal. Pokud jsou např. zmiňovány problémy, s nimiž se migranti setkávají, neznamená to, že by existovaly výhradně problémy. Při výběru témat jsme se zaměřili především na základní socio-ekonomické ukazatele, názory na návrat do VSR, příjem, popis základního potenciálu migrantů apod. **Počínaje kapitolou č. 6** jsou pak uváděny **informace získané kvalitativní metodologií**, které na rozdíl od kvantitativní vyjadřují popis určité typové škály problémů. Věříme, že kombinace obojího plnohodnotně popíše situaci v Chomutově, aby byly poznatky v praxi adekvátně použitelné.

Získaný soubor respondentů čítal **54,3% mužů** a **45,7% žen**. V průměru dosáhli respondenti věku **35,8 let**, s minimálním věkem 17 let a maximálním 64 let.

Celkem **65,2%** respondentů uvedlo, že **má děti**, v průměru 1 dítě. Celkem 57,8% respondentů má s sebou dítě v ČR, v průměru rovněž 1 dítě. Respondenti s dětmi měli nejvíce 1 nebo 2 děti.

83% respondentů pochází ze severního Vietnamu, což odráží hlubokou tradici migračních vln do ČR. Lidé ze středního (13%) a jižního Vietnamu (2%) jsou v našem souboru zastoupeni rovněž, pouze v menší míře.

Velmi podobně byl konstituován výzkum v Praze (2009) a Chebu (2010). Chomutovský výzkum (2012) má mnoho srovnatelných otázek. Přesto se srovnání musí interpretovat i s ohledem na měnící se podmínky, které zejména v poslední době vykazují značnou dynamiku.

Sociálně-ekonomický potenciál respondentů

Pokud jde o **získané vzdělání**, celkem 26,1 % (CHEB = 17,8%) respondentů dosáhlo pouze základního či nižšího vzdělání, 28,3% (CHEB= 6%) středního vzdělání bez maturity (nedokončený třetí stupeň ZŠ ve VSR). Střední vzdělání s maturitou dosáhlo v technických oborech 8,7% (CHEB=22,2%) a v netechnických 21,7% (CHEB=37,8%). Vyšší odbornou školu vystudovalo 2,2% (CHEB=13,3%) a vysokou školu 13% (CHEB=2,2 %). Většina respondentů má tedy dokončený 3. stupeň ZŠ s maturitou a nižší vzdělání. Z vyučených profesí byly uvedeny: automatizační systémy (1), průmyslové dělnické profese, studium VŠ (4), ekonomie (5), lodní doprava, elektrikářské obory (3), jazyky, pedagogika, vývoj programů, zdravotnictví atd. Celkově tedy vzorek nasbíraný v Chomutově obsahuje méně středoškoláků s maturitou než v Chebu.

Pokud jde o **realizované profese těsně před odjezdem do ČR**, respondenti uvedli: dělnické profese, elektrikář, chov prasat, studium, kuchař, měření, nezaměstnaný (5), podnikatel (9), práce se dřevem, prodej zeleniny, strojvůdce, svářeč, švadlena, tkadlena, učitelka, zdravotní sestra atp.

Mezi dva hlavní zmiňované subjektivní **důvody příjezdu do ČR** patří dle respondentů **ekonomický profit (vydělávat peníze, lepší život, podnikání)**, v menší míře **sloučení rodiny** (10 ze 46). Vzorek v Chomutově je o něco více ekonomicky zaměřený než v Chebu.

Pouze 8,7% (CHEB=8,9%) respondentů absolvovalo kurzy češtiny před příchodem do ČR. V ČR je absolvovalo celkem 21,7% (CHEB=17,8%). Většina z nich se učila česky od vietnamského učitele v rozmezí 1 - 8 měsíců; cena kurzů se pohybovala kolem 3000,- Kč za měsíc. Pokud jde o češtinu, situace byla stejná jako v Chebu. Zhruba 53% rozhovorů bylo vedeno ve vietnamštině, protože respondent nerozuměl česky.

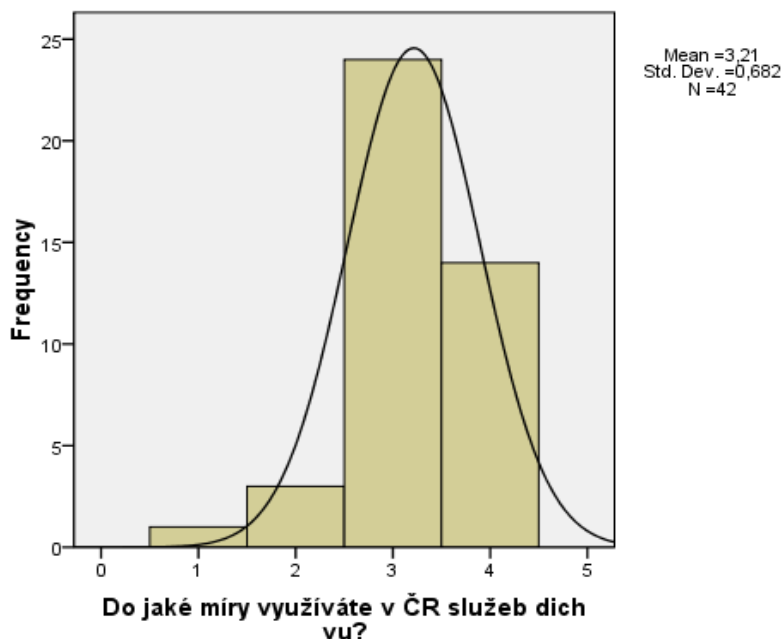
Celkem 54,3% (CHEB=53,3%) respondentů uvedlo, že po příjezdu pracovalo pod vedením další osoby a 10,8% (CHEB=26%) respondentů neodpovědělo na tuto otázku.

V ČR chtěli respondenti vykonávat následující profese: podnikání, práce v továrně, učitelka, prodavačka. Podnikání a prodej nyní převládají z 95%. Mezi první profese, které respondenti v ČR vykonávali, patřily: dělník v továrně, podnikatel, práce na stavbách, prodej, programátor, soustružník. Nyní převládá podnikání.

Konkrétně **do Chomutova** se respondenti dostávali ze dvou hlavních důvodů: **příchod za někým - příbuznými nebo známými - a za pracovní příležitostí.** Konkrétně **do Chebu** se respondenti dostávali z těchto dvou hlavních důvodů: **blízkost hranice s Německem a příchod za příbuznými nebo známými.**

V současné době se **43,5% (CHEB=48,9%)** respondentů žije **podnikáním bez zaměstnanců**, **13% podnikatelů má zaměstnance.** Celkem 17,4% (CHEB=17,8%) jsou zaměstnanci. Zbytek tvoří ostatní ekonomické aktivity 19,6% a 2,2% (CHEB=2,2%) nezaměstnaných.

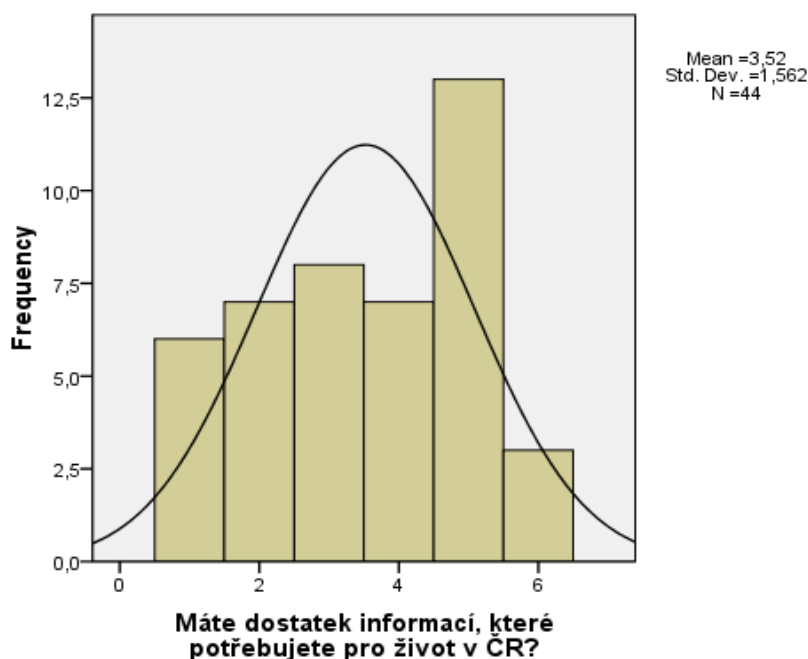
Do jaké míry využíváte v ČR služeb dich vu?

- 1 – minimálně jednou týdně
- 2 – 3 krát až jednou do měsíce
- 3 – méně často
- 4 – nikdy

Celkem 2,2% (CHEB=2,2%) respondentů využívají **zprostředkovatelských služeb „dich vu“²** min. 1x týdně, 6,5% (CHEB=2,2%) respondentů 3x týdně až 1x za měsíc a 52,2% (CHEB=68,9%) respondentů méně často. Celkem 30,4% (CHEB=26,7%) respondentů údajně nevyužívá těchto služeb vůbec. Nejvíce se jedná o **služby právního zastupování, daňového poradenství, vyřizování sociálních dávek, dokladů, pasů a víz, doprovody k lékařům a tlumočení, kontroly u lékaře. Měsíční náklady** respondentů na tyto služby se pohybují od 300,- Kč do 4000,- Kč, v průměru dosahují výdaje na služby za měsíc cca 2500,- Kč. Zjištěný průměrný údaj je o něco vyšší než v Chebu.

Máte dostatek informací, které potřebujete pro život v ČR?

- 1 – rozhodně dostatek
- 2 – většinu mám
- 3 – občas nějaké mám
- 4 – většinu nemám
- 5 – mám velký nedostatek

Celkem **28,2% (CHEB=23,7%)** respondentů se domnívá, že má **dostatek informací, které potřebuje pro život v ČR**. 15,2% (CHEB=31,6%) je vnímá jako průměrné a 36,3% (CHEB=42%) **jako nedostatečné**. Respondenti zmiňovali, že by potřebovali

² Dich vu kompenzují vietnamským imigrantům u nás neznalost jazyka, kulturní odlišnost a přitom nutnost praktické komunikace s majoritou a jejími institucemi. Tvoří jej firmy nebo jednotliví živnostníci, kteří krajanům zařizují záležitosti na českých úřadech (povolání k podnikání, daně, pojištění, řidičské průkazy, překlady aj.), poskytují poradenství, vyhledávají bydlení, tlumočí při vyšetření u lékaře, ve školách jejich dětí atd., to vše za příslušné a nikoli malé poplatky. Tito zprostředkovatelé však v drtivé většině neposkytují služby legálně, často nepodávají migrantům všechny potřebné informace, a problémy mnohdy ani nedokážou správně vyřešit. Přesto je na jejich službách závislá velká část Vietnamců žijících v ČR.

více informací zejména v následujících oblastech: tradiční systém podnikání u Čechů, finanční služby (hypotéka apod.), čeština – ke čtením novin a dalších materiálů, kultura, mravy, zvyky, právo, školství, cizinecký zákon. Přičemž převažuje poptávka po podnikání a právu na straně jedné a po kultuře a zvycích na straně druhé.

Celkem 40% (CHEB=58,5%) respondentů má zájem o výuku češtiny, byť by za ní hradili drobné finanční částky (150,- Kč na 2 hodiny). Celých 82,2% (CHEB=90,2%) má zájem o poradenství pro cizince.

Zjištěné údaje nijak nevybočují od zjištění ve výzkumech v dalších lokalitách, včetně Prahy, realizovaných v posledních 5 letech. Lze konstatovat, že i přes časový odstup se výsledky zjištěné v Chomutově velmi nápadně podobají zjištěním v Chebu, pokud jde o kvantitativní data. Podtržené údaje tedy lze na oba dva regiony s určitou mírou zobecnit.

Pokud bychom měli hovořit o sociálním potenciálu, opět narážíme na stejné bariéry, které byly již dříve popsány: nedostatek informací o ČR, neznalost českého jazyka, existence neprofesionálních zprostředkovatelských služeb, migrace do ČR jako do bohaté ideální země v návaznosti na rodinné členy a známé.

Příjezd do ČR

V průměru žijí oslovení respondenti v ČR již 118 (CHEB=116) měsíců (10 let), minimálně 3 roky, maximálně 23 let. Dlouhodobý pobyt má 37% (CHEB=34,1%) respondentů, trvalý 54,3% (CHEB=63,6%). Přímou v Chomutově pobývají respondenti v průměru 6 až 7 let, minimálně 1 rok a maximálně 19 let.

Mezi dva hlavní zmiňované subjektivní důvody příjezdu do ČR patří dle respondentů **ekonomický zisk, zlepšení života a sloučení rodiny.**

Celých 90% (CHEB=55,6%) respondentů uvedlo, že jim cestu a vízum do ČR zařizovaly zprostředkovatelské služby, dalších 4,3% (CHEB=15,6%) neodpovědělo. Pouze asi 9,1% (CHEB=1/3) uvedlo, že si vše zařídili sami. Celkem 58,1% (CHEB=63,6%) respondentů uvedlo, že se o nabídce cesty do ČR dozvěděli od zprostředkovatelských služeb, nikoli že by si migraci a její cíl zvolili sami. Osobně se zúčastnilo pohovoru na ambasádě jen 40% (CHEB=38,6%) respondentů. V Chomutově jsme zaznamenali daleko vyšší podíl zprostředkovatelských služeb na zařizování víz než v Chebu.

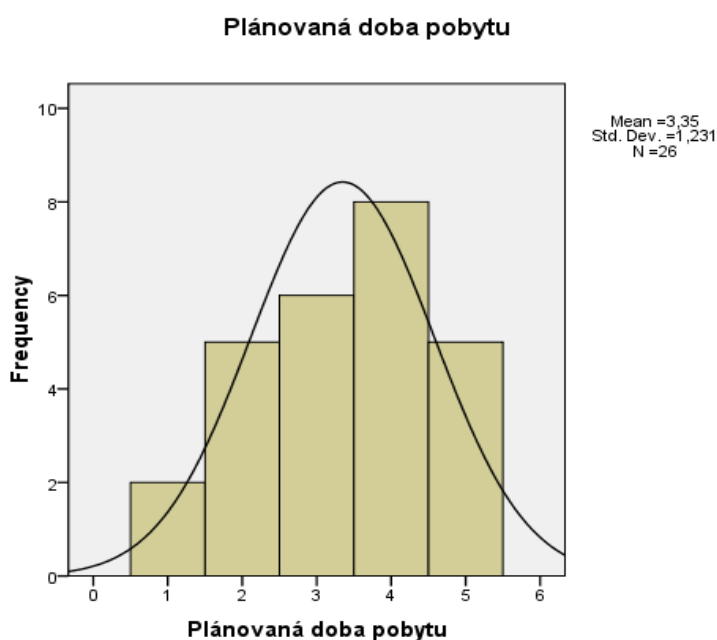
Nechal jsem je (dich vu, pozn. aut.) udělat všechno za 7 500 dolarů. (R30, muž, 33 let)

Byl jsem úplně odkázaný na dich vu, nezvládl bych to sám. Zaplatil jsem jim 7 000 dolarů za všechny papíry. (R33, muž, 26 let)

Respondenti v průměru žijí v Chomutově stejně dlouho jako v Chebu. O něco více zmiňovali používání zprostředkovatelských služeb.

Návrat do VSR

Poměrně velká část respondentů neví, jak dlouho v ČR zůstane 43,5% (CHEB=57,8%). Natrvalo by se usadilo 10,9% (CHEB=11,1%), cca 10,9% (CHEB=9%) by tu chtělo zůstat 1 rok či méně, 13% (CHEB=11,1%) vidí svůj pobyt zde na 1 rok až 5 let a 17,4% (CHEB=11,1%) na 5 let a více.

- 1 – nechci zde pobývat trvale
- 2 – maximálně 1 rok
- 3 – 1 – 5 let
- 4 – 5 let a déle
- 5 – natrvalo
- 6 – nevím, nemohu se rozhodnout

Tyto výsledky zcela odpovídají i šetření realizovaném Klubem Hanoi v roce 2009 v Praze: Tab. č. 2

		Frequency	Valid Percent
Valid	nechci zde pobývat trvale - sezónně	1	2,2
	maximálně 1 rok	3	6,7
	1 - 5 let	10	22,2
	5 let a déle	15	33,3
	natrvalo	16	35,6
	Total	45	100,0
Missing	nevím, nemohu se rozhodnout	25	
Total		70	

Celkem 43,5% (CHEB=téměř 1/2) **respondentů** uvedlo, že v době **za posledních 6 měsíců uvažovali o návratu do VSR**. Z poznatků Klubu Hanoi vyplývá, že zájem o návrat je za poslední dva roky stálý. Vraceli se také mladí, kteří přijeli do ČR v posledních letech a neuplatnili se.

Byli tu příbuzní, ale když skončila éra pracovníků na základě mezinárodní spolupráce, odjeli domů. Pak taky odjel jeden synovec, už asi po roce – ve VN žil v Hanoji a jeho rodina na tom byla dobře. Neměl špatný život. Jen si myslel, že život tady je skvělý, a nikdy nepomyslel na to, že by tu musel tak dřít, že by to mohlo být tak jiné. Byl zklamaný. Před odjezdem do ČR sliboval kamarádovi, že mu udělá pozvánku, ale krátce po příjezdu hned kamarádovi psal, ať na příjezd do ČR zapomene. Psal mu, že si neumí vůbec představit, jaký je tu život. Obecně bych řekla, že lidé z venkova ten život tady snesou. Ale lidé z měst, pokud byli navíc dobře zajištěni, se s životem tady nespokojí. Vietnamci tady dřou od rána do večera a nemají na nic jiného čas. (R1, žena, 42 let)

Rodiče se vrátili – kvůli ekonomice a pracovním příležitostem. Ve VN se teď rychleji rozvíjí ekonomika. Jinak se vrátila rodina jednoho strýce a ostatní k tomu začínají inklinovat. Zatím zůstávají jen kvůli dětem, které ještě studují na českých školách. (R4, žena, 17 let)

Ti, kteří o návratu neuvažují, hovoří nejčastěji o tom, že k tomu nemají dostatečné finanční prostředky, mají tu rodinu a nedostudované děti, či že je v ČR lepší životní styl a cítí se zde dobře. Ti, co o návratu uvažovali, většinou zmínili coby důvod jen krátkodobou návštěvu Vietnamu, pomoc rodině apod. Z ekonomických důvodů se tedy chce vrátit daleko menší počet lidí než v Chebu v roce 2010.

O využití dobrovolných návratů v daném roce uvažovalo 29% (CHEB=21,9%) respondentů. V Praze v období za posledních 6 měsíců (1. polovina roku 2009) uvažovalo o dobrovolném návratu asi 28,6% respondentů. V poradně Klubu Hanoi jsme zaznamenali od ledna 2011 celkem 11 konkrétních případů, od roku 2012 již 6 konkrétních případů, které z vlastní iniciativy projevily zájem o návrat do VSR.

Ekonomické toky

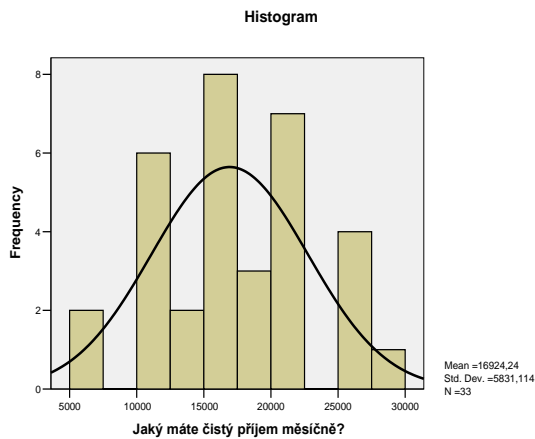
V této části dotazníku jsme se ptali, zda za období posledního roku měli respondenti vyšší či nižší mzdu než 25 000,- Kč. Výsledky jsou uvedeny v následující tabulce:

Tab. č. 3: Měl(-a) jste za poslední rok čistý měsíční příjem vyšší nebo nižší než 25000,- Kč?

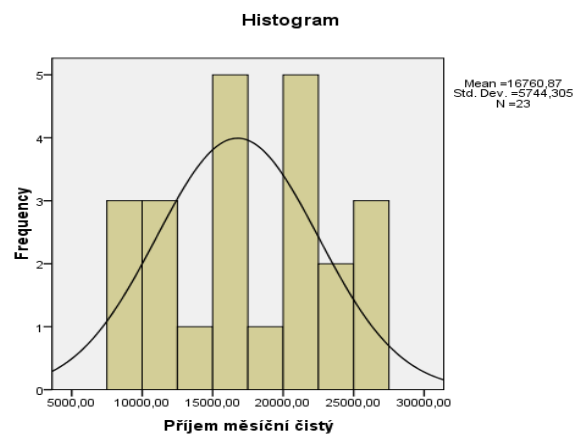
	Cheb 2010	Chomutov 2012
Odpovědi	Relativní četnosti	Relativní četnosti
O moc vyšší	3	0
Vyšší	6,1	9,4
Zhruba stejnou	12,1	28,1
Nižší	49,5	46,9
O moc nižší	30,0	15,6
	Báze (33)	(44)

Z tabulky vyplývá, že většina respondentů má v poslední době nižší příjem, než je průměrná mzda v ČR. **Průměrný čistý příjem** z odpovědí respondentů činí **16 760,- (CHEB=16 900,- Kč) měsíčně**. Minimální příjem uváděli respondenti 7 500,- (CHEB=10 000,- Kč), maximální 26 000,- (CHEB=30 000,- Kč). Na druhou stranu subjektivně jsou příjmy v Chomutově vnímány o něco stálější a o něco málo vyšší než v Chebu, což může být i v důsledku sociální a příjmové úrovně v Chomutově.

Cheb

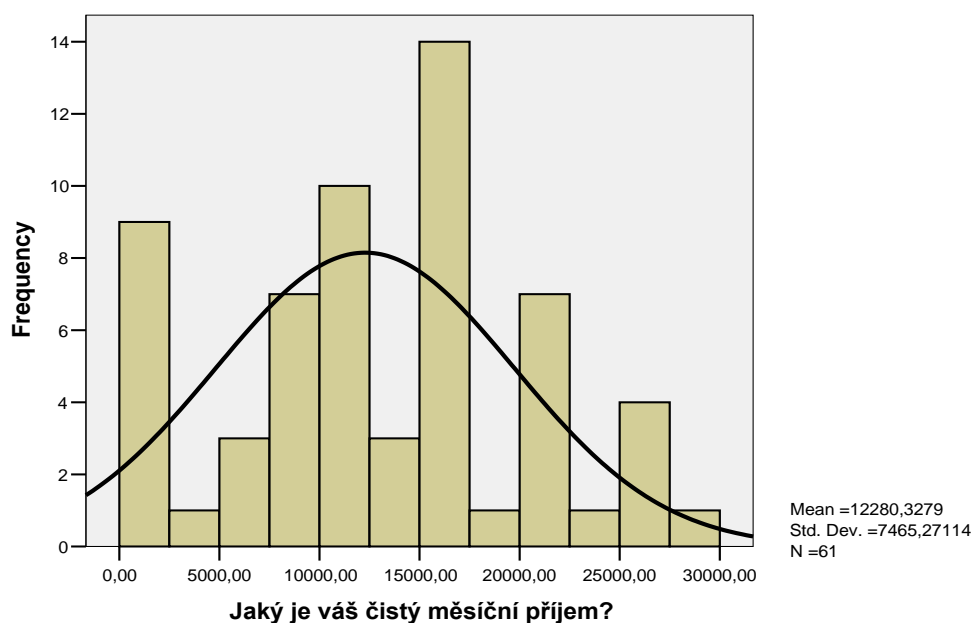

Chomutov

Tyto odpovědi se významně shodují také s pražským průměrem v roce 2009: čistý měsíční příjem sdělilo 61 respondentů, přičemž průměrná výše jejich příjmu vyšla minimálně na 12 280,- Kč, maximálně na 28 000,- Kč.

Histogram

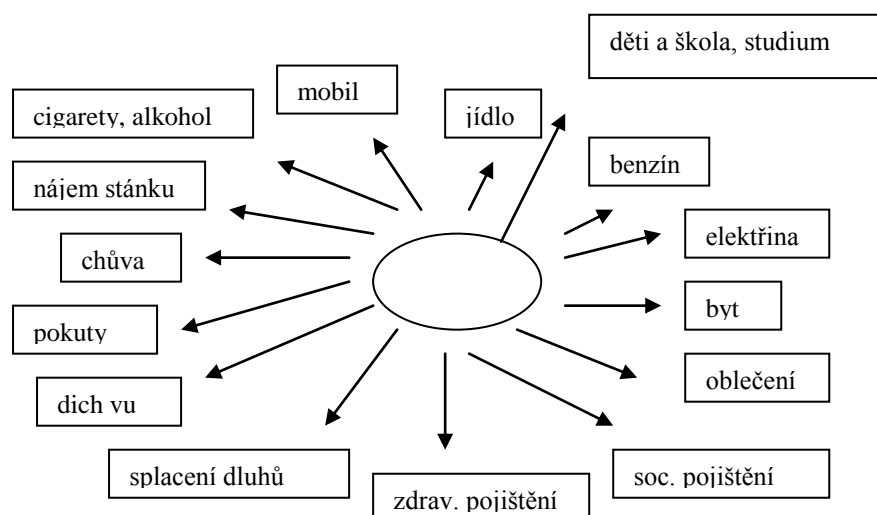
V následující tabulce jsou uvedeny průměrné hodnoty specifických výdajů domácnosti za měsíc. Celkově však bylo získáno méně odpovědí o výdajích, údaje jsou tedy jen čistě orientační.

Tab. č. 4: Vybrané výdaje domácnosti

Druh výdaje	Průměr za měsíc
obchod provoz	23000
Další	20000
Domácnost	10600
nájem bytu	10500
Jídlo	7700
Chůva	7300
Leasing	6000
nájem synovi	5500
pojištění	5300
doučování syna	4000
benzín	3900
studium syna	2100
do VSR	2000
telefon	1600
zábava	1250
cigarety	1000

Pokud jde o schémata finančních toků, nepodařilo se výzkumem zjistit nějaké silnější vazby a struktury, které by vedly napříč celou komunitou a podporovaly myšlenku vzájemné finanční organizace ve smyslu uvažování o organizovaném zločinu. Spíše se potvrzuje domněnka, tedy pokud jde o hlavní migrační proud, že finanční toky vycházejí z individuálního zázemí každého podnikajícího subjektu. Následující schémata ukazují průměrné pravidelné toky vietnamských domácností a vietnamských studentů. Oproti Chebu respondenti výrazně oddělovali výdaje na studium, chůvu a školu dětí.

Domácnost

5. Výsledky kvalitativní

5.1. Specifika komunity a jejích sdružení

Motto:

Řekla jsem panu Thang, předsedovi svazu Vietnamců v ČR, že ne Praha, ale Chomutov je srdcem Vietnamců v ČR! (R1, žena, 42 let)

Na počátku této kapitoly je vhodné zopakovat, že výzkum zaměřený výhradně na imigranty z Vietnamu v tomto regionu je ojedinělý. Výzkumem vietnamské imigrace v Severních Čechách se dosud zabýval pouze Stanislav Brouček (EÚ AVČR), a to na sklonku 90. let minulého století (v rámci projektu *Vietnamské etnikum v lokálním prostředí české majority* se tehdy na Severu Čech zaměřil na komunitu v Chomutově a Ústí nad Labem). Nemáme tedy mnoho podkladů k popisu vývoje komunity tak, jako jsme měli možnost v Chebu nebo jaké máme informace o Vietnamcích v Praze. Přesto nám tento Broučkův výzkum umožňuje přibližné porovnání zdejší komunity v časovém horizontu před deseti lety a dnes.

V roce 2001 odhadovali sami Vietnamci v Chomutově svůj počet na 1 400 (jen město a Jirkov) a jen malá část z nich nacházela uplatnění přímo ve městě. Byla zde jedna tržnice (resp. Vietnamci prodávali v městské hale s cca 20 prodejními místy) a 18 kamenných obchodů s tradičním zbožím vietnamských obchodníků (nejvíce jich vzniklo přímo na náměstí). Dohromady prodávalo v Chomutově asi 35 rodin. Ostatní buď dojížděli na Horu Sv. Šebestiána, nebo byli tzv. „pendleři“ (prodejci objíždějící městské trhy, poutě a další příležitosti k prodeji). Tržnici v Chomutově založil v roce 1993 Vietnamec X a nějaký čas organizoval pronájem prodejních míst ostatním krajanům sám. Posléze přenechal správu tržnice příbuzným, nakonec ji převzali technické služby města.³ (Brouček, 2002)

Z přibližně stejného časového období, v němž pořizoval rozhovory v Chomutově Brouček, pochází také vzpomínka jednoho z respondentů:

Na konci 90. let to bylo špatné – to když vyli vyhození Vietnamci z Německa. Byli to divní lidé, byli schopní udělat pro peníze cokoli. Teď to je v klidu, nejsou tu žádné větší problémy, ani se tu nepěstuje žádná marihuana. (R4, muž, 27 let)

Deset let nato se významně proměnil počet vietnamských obchodníků podnikajících přímo v Chomutově, „pendlerstvím“ se neživí ani jeden respondent z výzkumného vzorku. Tento fakt odpovídá vývoji v celé ČR – poté, co značně poklesl zájem o zboží v tržnicích (a v pohraničí), přesunula se řada obchodníků do kamenných obchodů ve městě. Postupně se namísto někdejší tržnice stala dominantní zejména ulice Palackého, kterou místní Vietnamci přezdívali kvůli převaze vietnamských obchodů či služeb „Hanoi Street“. Kromě obchodů s oděvy a potravinami provozují Vietnamci v Chomutově nehtová studia a bistra (restaurace), v čemž se od ostatních

---

³ Mezi vietnamskými usedlíky se nicméně tradovalo, že první pokusy o stánkový prodej mezi Vietnamci na Chomutovsku se údajně objevily pravděpodobně v zahradnictví v Kadani v roce 1982. České úřady stánky s levným zbožím údajně tolerovaly z důvodu nízkých příjmů v regionu. (Brouček, 2002)

„městských komunit“ Vietnamců rovněž příliš neliší. Několik respondentů nicméně v době výzkumu stále v pohraničí podnikalo.

Po příjezdu jsem pracoval chvíli v Chomutově v kamenném krámku, ale nájem byl moc vysoký. Pak se naskytla možnost zakoupit v pohraničí dřevěný krám v Brandově, Vejprtech. Do roku 2001 jsem s manželkou střídavě měl stánky po Chomutově. Pak jsme si pořídili kamenný obchod v Klášterci nad Ohří. Od roku 2010 jsem si v Klášterci přibral ještě večerku. Od roku 2009 žijeme s rodinou v Klášterci. (R11, muž, 54 let)

V čem však v současné době ve srovnání s Prahou a Chebem Chomutov vyniká, je jistá organizovanost či lépe angažovanost vietnamské komunity, a to jak uvnitř (fungování několika sdružení a společné akce, viz níže), tak navenek - účastí ve fotbalovém utkání národnostních menšin v ČR (viz také dokument ČT *Branky, body, Vietnam* – odkaz v kap. č. 7), tanečními vystoupeními dívek na nejrůznějších festivalech (Barevná planeta, Mezinárodní den dětí, Den národnostních menšin aj.) atp.

S ostatními holkami z klubu trénujeme a předvádíme tradiční tance a zpěv na kulturních akcích. Nedávno proběhl v kulturním domě Den národnostních menšin, kde jsme vystupovaly. Jinak vystupujeme i v Praze během Trung Thu nebo Tet. (R10, žena, 18 let)

Nejdéle fungujícím vietnamským sdružením v Chomutově je (stejně jako v Praze a Chebu) Svaz Vietnamců v ČR.⁴ V roce 2009 založili svůj spolek HTN(SV) Chomutov (Hoi Thanh Nien Sinh Vien) mladí Vietnamci, většinou studenti středních škol z Chomutova a okolí (současně vytvořili uzavřenou skupinu na facebooku, kde se obvykle domlouvají na společných akcích; dnes má skupina asi 130 členů). V minulém roce vznikl v Chomutově také ženský spolek Hoi Phu Nhu Chomutov. Společně pořádají oslavy Nového roku (Tet), dětského dne (Trung Thu), MDŽ aj. Nový rok i Den dětí slaví v podstatě všechny početnější vietnamské komunity po celé ČR. Jak v Praze, tak v Chebu však tyto svátky organizují výhradně zástupci Svazu Vietnamců, konají se v tržnicích (Sapa, Svatý Kříž a Dragoun) a vietnamská mládež se příliš nezapojuje. Vietnamci v Chomutově navíc organizují společné výlety (najímají si za tím účelem autobus).

Nás Vietnamců je tu hodně a většina z nás vedou řádný život. Jen málo jedinců porušuje zákony, pěstuje marihuanu nebo prodává nelegální věci. Toto pak hází špatné světlo na celou komunitu. Předseda Svazu Vietnamců v Chomutově se ale zapojuje do aktivit, které by nám mohly přinést titul národnostní menšina. Byla bych ráda, kdyby nás uznali národnostní menšinou, abychom získali určitá práva. Popravdě řečeno, většina z nás tu má rodiny a do VN se vrací poměrně málo lidí. Abych řekla pravdu, po citové stránce považují ČR za svůj druhý domov. Žiji tu téměř 10 let, jsem členkou „výkonného výboru“ svazu Vietnamců v Chomutově a účastním se organizace kulturních akcí. Minulý rok jsem na svátek Tet byla doma ve VN, ale upřímně řečeno jsem ani nemohla spát. Byla jsem obklopena rodiči, rodinou, domovem, ale stále jsem myslela na oslavy Tet v Chomutově. Dokonce jsem sem i volala a zjišťovala, zda nakoupili vše potřebné, jak jsou daleko s nacvičováním. Zdejší komunita je velice soudržná a mám tu přátele, kteří jsou pro mě jako mí sourozenci. Ve VN se mi stýskalo po ČR a doufala jsem, že mi přátelé z ČR brzy zavolají a poví, jak oslavy dopadly. K ČR už mám zkrátka silné pouto. Nenarodila jsem se tu, ale žiji tu dlouhou dobu. Mým přáním je, aby se na nás lidé přestali dívat s předsudky a přijali nás. (R1, žena, 42 let)

Máme tu klub mladých Vietnamců a společně jezdíme na různé zájezdy. Cesty a vstupné si hradíme sami, někdy jsou hrazeny z příspěvků od Svazu Vietnamců. (R10, žena, 18 let)

⁴ Svaz Vietnamců není vždy striktně centrálně organizovaný. Výstižný je popis jednoho z vietnamských tazatelů: „není žádná jednotná komunita ani Svaz Vietnamců v ČR. Je spíš několik subkomunit a každá má svůj Svaz“; ať už jde o Chomutov, Teplice, Brno nebo Potůčky.

Každoročně je komunitou pořádáno mnoho akcí a pokaždé se to slaví ve velkém. Už jenom vytváření takových akcí dává najevo, jaký máme zájem, abychom neztratili vietnamskou kulturu ani tady v Čechách. Je důležité, abychom předávali našim dětem, které se tady narodily, vietnamské tradice a zvyky. I když je to někdy těžké, protože děti jsou více adaptovány v českém prostředí, snažíme se jim alespoň těmito oslavami připomenout, že jsou Vietnamci. Pořádáme tu například Tet Trung Thu, kdy se rozdávají diplomy a dárky dětem, které ve školách prospívají s vyznamenáním. Hrají se různé hry, jsou tu různá taneční a pěvecká vystoupení, která si děti a dorostenci komunity mezi sebou nacvičují. Různé soutěže ve sportu taky nechybí. Pak je tu oslava vietnamského Nového roku Tet, kdy se do velkého divadla pozvou všichni Vietnamci žijící v okrese Chomutov a společně se vytváří ta atmosféra, jakou jsme prožívali ve Vietnamu. Jedí se ta nejtradičnější jídla, která se ve Vietnamu dělají jenom jednou ročně, a opět hraje hudba provázená vystoupeními a bohatým programem, který si komunita vždycky pečlivě připraví. Zúčastňuji se i různých sportovních akcí, například turnajích ve fotbale, ve kterém má Chomutov veliké úspěchy. (R22, žena, 23 let)

Je tu Svaz Vietnamců, v poslední době se zapojily i ženy (HPN-Chomutov) a mládež od 15 let (HTNSV-Chomutov). Matka mé ženy je členkou HPN-Chomutov a moje kamarádka je členkou HTNSV-Chomutov zastoupené v Kadani. (R20, muž, 31 let)

Je tu Svaz Vietnamců a sdružení žen. S jejich zástupci se setkávám poměrně často. Když mám problém nebo když se prostě potřebuju svěřit a pomoci, vedou mě správnou cestou. Mladí se taky nově zorganizovali. Všechny generace se teď spojily, takže budeme fungovat organizovaněji. Mladí se naučí lépe vietnamsky a naopak. (R30, muž, 33 let)

Mezi respondenty se našlo jen málo výjimek, které komunitní sdružení ani akce nezajímají; většinou jde o respondenty pobývajících v Chomutově krátkce.

T: Účastníte se některých zdejších komunitních akcí?

Jen přispívám menším obnosem jako sponzorský dar, ale na ty akce nechodím. Já pracuji ve večerce každý den a nejsem ve styku se zdejší komunitou. Nemám o komunitě přehled a necítím se jako její součást. (R13, muž, 64 let)

Na akce, které pořádá komunita, nechodím, nemám na to čas. Jen občas zajdu na svatbu kamarádům. (R44, muž, 31 let)

Rovněž na otázku, kdo působí jako zástupce a autorita komunity, odpověděli respondenti z velké většiny jednotně, resp. shodli se na jedné konkrétní osobnosti. Naproti tomu v Praze i v Chebu určilo konkrétní osobu jen několik respondentů. V Praze je sice komunita centralizovaná v oblasti zastupování (Svaz Vietnamců), ale už méně průhledná v oblasti reálné ekonomické moci (majitelů tržnic). Nejednotnost v odpovědích v Chebu pak byla pravděpodobně způsobena i tím, že respondenti pocházeli ze dvou různých tržnic (Svatý Kříž a Dragoun), jež představují de facto dvě odlišné komunity.

T: Kdo působí jako zástupce komunity, kdo má moc v komunitě?

Pan XY – to je předseda Svazu Vietnamců v ČR. Jsem s ním v kontaktu. Zrovna před několika dny přiletěl z VN a bude teď připravovat Trung Thu pro děti. Je to člověk, který stojí u kormidla a řídí. Vystudoval tu vysokou školu, je velice vzdělaný. Je to vůdčí osobnost. (R1, žena, 42 let)

Pan XY – trochu kontroverzní osoba. Říká se, že předtím, když byl majitelem tržnice, nebyl dobrá osoba – byl hodně chamtivý, prý dělal hodně nehezkých věcí. Ted' se ale hodně angažuje a někteří lidé na to zapoměli. Na těchto akcích „má slovo“. (R6, muž, 27 let)

Mě osobně hodně ovlivňuje. Nemít ho jako tátu, asi bych se nevrátila ke svým kořenům. Mám už v sobě zabudováno, že se musím snažit o integraci vietnamské komunity do české společnosti. Táta se snaží o velké kroky, chodí rovněž na zasedání českých vyšších orgánů a snaží se o to, aby nás uznali jako národnostní menšinu, a tím posílil naše práva. Chce po nás, abychom se na věci dívali ve větším měřítku. (R4, žena, 17 let)

Jeden z návrhů na logo HTN-Chomutov
(zdroj: HTN-Chomutov)

Percepce komunitní pospolitosti

Zajímavé odpovědi přicházely od respondentů na otázku osobního pohledu na komunitu a její specifika - např. ve srovnání s jinými vietnamskými komunitami v ČR. Opět mezi respondenty převládal názor, že komunita v Chomutově je velice soudržná a aktivní; objevila se srovnání s komunitami konkrétně v Praze, Plzni, Potůčkách, Teplicích a v Brně. Chomutov vždy ve srovnání vyšel vítězně. Jako důkazy toho udávali respondenti zejména společné oslavy či vzájemnou pomoc v případě nouze.

Mám hodně kamarádů z jiných oblastí a musím říct, že Chomutov je jediný, kde jsou lidé tak soudržní a drží při sobě. Ve Svazu Vietnamců v Chomutově jsou lidé velmi ochotní i zodpovědní, někdy až obětaví. Dobrovolně organizují kulturní nebo sportovní akce. Myslím, že ani v Praze tak nedrží při sobě. Nedávno chomutovský tým vyhrál pohár studentů. Ten den jsme si najali autobus a jelí jsme fandit. Někteří dokonce i zavřeli svůj obchod (potraviny)! Řekla jsem panu Thang, předsedovi Svazu Vietnamců v ČR, že ne Praha, ale Chomutov je srdcem Vietnamců v ČR! Teplice jsou oproti nám mediálně vidět, my ale nepotřebujeme být neustále v časopisech (vietnamských - pozn.aut.). Třeba jsme uspořádali výlet do Berlína do Tropical Islands, jely 2 autobusy, ale nedávali jsme to do médií. Děláme to pro sebe, nepotřebujeme vykrašlovat vnějšek. Teplice dávají každou událost do časopisu. Vlastně z těchto akcí nic nemáme, dokonce utrácíme vlastní peníze na organizaci takových akcí. (R1, žena, 42 let)

V Plzni není velká komunita. Když jsem pracoval v plzeňské továrně, připadalo mi, že Vietnamci v této malé skupině zde byli individualisté. Nežili pospolitě. Navzájem se nebránili, každý chtěl pracovat a vydělat co nejvíc peněz pro sebe. Nezajímali se o ostatní. Ale možná je moje zkušenost dána tím, že jsem zde žil jen krátkou dobu. Co se týče Chomutova, nově jsem se začal aktivně zúčastňovat komunitního života. Podle svého vlastního pocitu i názoru ostatních bych řekl, že komunita je tu pospolitá. Připadám si v komunitě uvolněný. Potkal jsem nové přátele, připadám si mladší, nikdy jsem si nepomyslel, že se budu kamarádit s mladšími, ale situace mě přiměla ke změně názoru. Když nechcete být na okraji, musíte se přizpůsobit. I tak mi ale chybí přátelé stejného věku, zejména dívky. (R33, muž, 25 let)

Když jsem bydlela v Chomutově, hodně jsme se tam scházeli se známými rodičů, každý týden 1-2krát. Od té doby, co jsem v Praze, tak už se tak často se známými nescházíme, protože všichni jsou dlouho v práci. Tady už nejsou tak přátelští. Obecně bych řekla, že v menších městech jsou lidé přátelštější a i si víc pomáhají. (R3, žena, 25 let)

Tak v jednu chvíli jsem pomáhala v Teplicích své sestřence, když byla těhotná, a poznala jsem tam trochu jejich systém. Oproti Chomutovu jsou lidé v Teplicích o něco bohatší. Asi proto, že v Teplicích jsou lidé lépe placeni, proto tam Vietnamci mohou lépe podnikat. Všimla jsem si ale, že bohatší lidé v Teplicích si většinou neváží těch chudších, baví se jen s těmi bohatými. Naopak v Chomutově, pokud je tam někdo bohatší, furt si jsou mezi sebou rovni a chovají se k sobě mile. V tomhle vidím základní rozdíl mezi těmito dvěma komunitami. Chomutovská komunita se velice rozrůstá, už tu žije i třetí generace. Všichni jsou si sympatičtí, ve všem si pomáhají; i když jde třeba o podnikání, nikdy nejsou lakomí se svěřit, které zboží právě frčí, aby náhodou neměli konkurenci - naopak pomáhají druhým, aby taky měli lepší obchody.

T: Máte tedy v komunitě přátele? Jak jste se seznámili?

Když jsem přiletěla, bylo mi 15, a v tom roce přiletělo mnoho takových holek, jako jsem byla já - taky pomáhaly svým rodičům nebo strejdům v obchodě. Když máte obchody vedle sebe, tak na sebe snadno narazíte. Takže mám hodně přátel. (R22, žena, 23 let)

Nežiju přímo v Chomutově, ale v Kadani. Rád do Chomutova jezdím na různé akce. Dříve jsem žil v Potůčkách a ve srovnání s Chomutovem si myslím, že Chomutov funguje mnohem lépe. (R21, muž, 34 let)

Pobýval jsem málo v jiných městech. V Mostě je buddhistický klášter, kam jsem pravidelně chodíval, zatímco v Chomutově není. V Chomutově na druhou stranu jsou určité slavnosti (MDŽ, dětský den, Nový rok atd.), zábava a lidé se o sebe starají, nežijí individualisticky. (R31, muž, 29 let)

Zajímavé je porovnání výsledků z Chebu – zde rovněž až na jednoho všichni respondenti se zkušenostmi odjinud zhodnotili chebskou komunitu jako pospolitější. Objevila se srovnání zejména s Prahou a Ostravou. Pro zajímavost nicméně uvádíme citaci jednoho chebského respondenta se zkušenostmi z Chomutova: *Celkově bych řekl, že komunita v Chebu je pospolitá. Myslím, že tomu tak je všude, znám hodně komunit z toho, jak chodím hrát na svatbách. Někde mi však přijde pospolitější, např. v Chomutově se třeba dokážou sejít úplně všichni, což v Chebu podle mého názoru se nedá. (muž 28 let, Cheb)*

Na druhou stranu je z některých odpovědí patrné, že tolik proklamovaná soudružnost Vietnamců v Chomutově je výsledkem soužití teprve několika posledních let.

Chomutov je soudržná komunita. Je to ale spíš novodobý trend. Tak před pěti lety tomu tak nebylo. Každý si hleděl svého byznysu. Začalo to tím, že se začal vytvářet Hoi thanh nien (sdružení mladých lidí) – trénovali jsme různá vystoupení na akce jako Tet, Trung Thu apod. Pak jsme se začali sami scházet a sami si organizovat grilovačky apod. Většina z nás se dřív bavila spíše s Čechy, ale s vietnamskými přáteli jsme se pak opravdu našli. Hodně toho sdílíme, jsme podobné nатуry. U mě to není tak jednoznačné jako u sestry, že bych měla převážnou většinu vietnamských přátel, u mě hrajou Češi taky významnou roli. Je to s nimi jiné, ale také skvělé. Vietnamští a čeští přátelé jsou tak 50:50. (R4, žena, 17 let)

Když jsem v Chomutově žila, necítila jsem se jako její součást. Dřív to takové nebylo, až teď. Sice jsme se znali, ale jen jsme se pozdravili, když jsme se potkali. Dřív se nekonaly ty akce. (R3, žena, 25 let)

Respondentů jsme se také ptali na to, zda se na komunitě cítí závislí. Obvyklá odpověď na tuto otázku byla na rozdíl od Chebu, kde se několik výjimek cítících se na komunitě závislých objevilo, negativní.

Poslední 2 roky se začaly hodně pořádat komunitní akce, Chomutov má fotbalový tým, který vyhrál studentský pohár. O svátcích (jako Tet nebo Trung thu) se také pořádají akce. Docela to jde. Jako součást komunity jsem se nikdy necítil, protože když jsem byl malý, nic podobného se nedělo, pak jsem vyrostl a vlastně už i žiju v Praze. Nejsem na ní závislý. (R6, muž, 27 let)

Občas hrajou fotbal s komunitou. Musím si ale hlídat zdraví, protože když se zraním, nikdo se nepostarává o obchod. Nejsem na komunitě závislý, komunita mi přináší radost, rozptýlení. (R31, muž, 29 let)

Závislý na komunitě asi nejsem. Držíme spolu. Měli bychom držet spolu. Víím, že když tu byl přepaden a zavražděn mladý chlapec, tak se komunita skládala na finanční příspěvek pro jeho rodinu. Taky tu mám přátele. Jsem Vietnavec a určitě se cítím součástí komunity. Ale vídám se s nimi málo, na akce chodím jen někdy. Poslední dobou jich je dost. V kulturním centru se pořádají svatby, Trung thu, oslava Tet, Le hoi (zásnuby – pozn.aut.). Nevyhledávám tyto akce, ale kvůli synovi a mladým - vždycky je tam odvezu. (R11, muž, 54 let)

Vnímám komunitu jako pospolitou, protože např. já jsem jeden z případů, kde komunita hodně zasáhla a pomohla k úspěšnému podnikání. Pomohla mi pronajmout bistro od města a i jiní lidé zažili podobný příběh. Je faktem, že komunita je ochotná pomáhat ve všech aspektech života. Bez komunity by bylo vše obtížné, nedokážu si představit, jaké by to bylo. Nejsem na komunitě ale závislý. Prostě ji považuju za pomoc a víím, že vytváří pozitivní atmosféru. (R30, muž, 33 let)

Ano. Jsem jejím členem a jsem na ní závislý. Kdyby tady nebyla, asi bych nemohl žít tak dobře. Bud' bych odešel na veselejší místo, anebo bych se vrátil do Vietnamu. (R33, muž, 25 let)

5.2. Charakteristika respondentů

Cílem následujících kapitol je přiblížit vzorek oslovených respondentů na základě popisu několika aspektů jejich života - motivací k příchodu počínaje a vyhlídkami do budoucna konče; mezitím jsme se ptali na jejich běžný pracovní den i trávení volného času, na rodinný život, informovanost o ČR a kontakt s majoritou a v neposlední řadě na problémy, které řeší, a na subjektivní hodnocení jejich sociálně-ekonomické situace.

Motivace k příchodu do ČR

Pro vietnamské migranty je příznačná prvotní ekonomická motivace příchodu a představa ČR jako bohaté země, kde je snazší život a není těžké vydělat hodně peněz. Tato představa byla patrná zejména u mladších ročníků příchodích ve velkém počtu v posledních několika letech (jen mezi lety 2006 – 2009 narostla komunita téměř o polovinu). Odpovídá to také dominujícím motivům velké části našich respondentů. Ve většině případů přitom přijeli na pozvání svých příbuzných již v ČR.

Příbuzní a hlavně strýc mi doporučovali zkusit štěstí v ČR. Ujišťoval mne, že se tu budou lépe vydělávat peníze a žít na vyšší úrovni. I holky zde prý měly být pěkné. Doufal jsem, že se sám uživím podnikáním s pomocí známých a že se v krátké době nějak přizpůsobím. (R33, muž, 25 let)

Nebyly jsme na tom ve VN dobře, tak jsem přijel vydělat peníze. Všechno mi zařídili známí v ČR, byl jsem i na pohovoru na velvyslanectví v Hanoji. Mám 3 děti, 2 žijí ve Vietnamu, nejmladší syn nedávno přijel do ČR. (R9, muž, 48 let)

Chtěl jsem jenom vědět, jaké to je žít v Evropě. Připadalo mi, že práce tady bude lepší. Slyšel jsem od ostatních, že se tu dobře žije a je tu i dobré prostředí celkově. (R31, muž, 29 let)

Moje starší sestra zde měla rodinu a podnikání. Moje ekonomická situace ve VN byla obtížná, proto jsem přijal výzvu sestry a přiletěl za ní do ČR. (R28, muž, 30 let)

Do České republiky mě dostala moje starší sestra, která tady žije se svým manželem už delší dobu. Představovala jsem si, že tu bude lepší život, dokážu vydělat trochu peněz jak pro sebe, tak pro svou

rodinu ve Vietnamu. Zařizoval mi to manžel mé sestry a s kamarádem, který je tlumočnick. Ze začátku jsem pracovala s mojí sestrou, pomáhala jsem jí a zvykla si na Česko. Naučila jsem se, jak to v obchodě chodí, a nyní jsem si otevřela svůj vlastní obchod se spodním prádlem. (R26, žena, 26 let)

Druhým důvodem k příchodu do ČR je sloučení rodiny. Pomineme-li však respondenty příchozí za rodiči v dětství, ekonomický motiv je často patrný i v tomto případě.

Ve Vietnamu se těžko vydělávají peníze a na vesnicích je většinou chudoba. Můj otec v té době už v Česku žil, proto se rozhodl, že až budu velká, což bylo v 15 letech, tak mě vezme do Česka. Abych se tu s ním měla lépe a mohla vydělávat peníze, a taky abych pomohla zlepšit život a zmírnit chudobu své zbylé rodině ve Vietnamu. Můj otec s jeho bratrem byli v Česku už asi 10 let přede mnou. Začínali jako dělníci a opraváři vlaků, a poté co bylo povoleno podnikání, otevřel si můj otec svůj stánek a začal prodávat dovážené oblečení. Do Česka mi pomáhal můj strýc s mým otcem - ti se znali s jedním pánem, který tu má vystudovanou vysokou školu, je to taky Vietnamec a taky tlumočnick, a ten mi pomáhal se vším papírováním. (R22, žena, 23 let)

Manžel už tu byl od roku 1997 a podnikal, chtěli jsme být jako rodina pohromadě. Po té jsem v roce 2002 přijela já, později naše dcera a syn se tu narodil. Dříve jsme měli obchod v pohraničí, ale před 3 roky jsme se přestěhovali do centra Chomutova. Zde žijeme a podnikáme do současnosti. (R1, žena, 42 let)

Jen výjimečně přijel respondent do ČR na vlastní pěst, většinou beztak disponoval kontakty a zkušeností s pobytem v ČR - většinou z doby před rokem 1989.

V ČR jsem měla kontakty již z tehdejších let. V ČR jsem již jednou žila, přesněji řečeno jsem přijela poprvé v 80. letech do tehdejší ČSSR. Přijela jsem v rámci mezistátní dohody a pracovala tady jako dělnice. Do VN jsem se vrátila v roce 1984 a do ČR na podruhé jsem přijela před pěti lety. (R34, žena, 52 let)

V našem výzkumném souboru však najdeme také 4 respondenty příchozí do ČR v poslední velké migrační vlně směřující na dělnické pozice do továren, v drtivé většině po uši zadlužených za zprostředkování této cesty (v závislosti na době příchodu se cena pohybovala mezi 6 až 12 tisíc USD, viz též Příjezd do ČR ve 4. kapitole).⁵ Jejich zkušenost je pro nás cenná zejména pro představu, jak vietnamští dělníci propuštění v době krize zvládli těžkou situaci, do níž se dostali ne zcela vlastním přičiněním. Konkrétně R31 přijel pracovat do Komatsu v Mnichově Hradišti – pracoval zde 1 rok, po propuštění sehnal práci v herně, než mu vietnamský známý nabídl možnost prodávat s ním ve stánku v Brandově; R33 pracoval 2 měsíce v Panasonicu v Plzni, po propuštění sehnal místo prodavače ve vietnamských potravinách, nyní prodává textil; R30 a R41 přijeli v době, kdy už slibovanou práci v továrně nesehnali vůbec – R41 proto 2 roky pracoval na stavbách krajanů, a když práci delší dobu neměl, nabídl mu rovněž známý místo prodavače; R30 se dokonce namísto práce v továrně vypracoval díky pomoci známých krajanů, ale bezpochyby též osobní šikovnosti a vytrvalosti k provozování vlastního bistra.

Když se továrna musela uzavřít, lidé ze dich vu, kteří se nám starali o papíry, se k nám zachovali velice špatně. Hledali různé důvody, aby snížili poslední výplaty zaměstnancům, snad aby získali peníze do vlastní kapsy. Tehdy jsem byl rozzuřený, ale nemohl jsem nic dělat. Měli jenom částečnou vinu, protože byli hlavně překladatelé. Osobně bych řekl, že takto pracovali na nátlak ukrajinské mafie. (R33, muž, 25 let)

⁵ Více viz Krebs, M. + Pechová, E. Vietnamští dělníci a dělnice v českých továrnách. La Strada. Praha, 2008 a Krebs, M.: Analýza procesu agenturního zaměstnávání Vietnamců a Vietnamek v ČR. La Strada. Praha, 2009 (obě zprávy jsou ke stažení na www.lastrada.cz).

Zpočátku, když jsem přijel, byla šílená krize, práce vůbec nebyla, neměl jsem pořádný plat. Byl jsem naštvaný, protože život zde vůbec nebyl dle mých představ. Chtěl jsem pracovat v továrně, ale pak jsem zjistil, že situace je špatná a lidé práci ztráceli. Neměl jsem tu žádné příbuzné, byl jsem na vlastních nohou. Zažíval jsem těžkosti, i přestože se dokážu dobře asimilovat. Vietnamci se umí vždycky všemu přizpůsobit. Rozhodl jsem se pak pokračovat ve svém vyučení, když to v továrně nevyšlo a nic jiného mi nezbývalo. Dělal jsem pomocníka v kuchyni. Kdaň byla ale malá a měl jsem tam málo známých. Zato mezi Vietnamci v Chomutově se najde spousta lidí pocházejících z mého rodiště Nghe An, takže mi hodně lidí pomáhalo. Více jsem potom navykl životnímu stylu a krize se taky zlepšila; pracovní síla je potřebnější, životní úroveň vyšší. Bistro tu stálo již před mým příchodem, ale provozovateli se nedařilo, příliš nedbal na jeho provoz, tak jsem se rozhodl to zkusit. Bistro mi teď pronajímá město. (R30, muž, 33 let)

„Známí“ zde často znamenají kontakty z rodné provincie ve Vietnamu - lidé pocházející z jednoho místa vytvářejí pevné vztahy a sociální sítě v zahraničí nehledě na to, že se před odjezdem osobně neznali.

V domě žijeme s rodinou bratrance a jeho rodiči. Jsou nás tu ještě 2 kluci z naší obce, kteří pracují u bratránka. Přijeli jsme v podobný čas. Jsme tu od roku 2006-2008. (R8, muž, 26 let)

Důvody příchodu do Chomutova

Jak už bylo zmíněné ve výsledcích zjišťovaných kvantitativní metodou, do Chomutova přicházeli respondenti ze dvou hlavních důvodů: 1) za příbuznými či známými, 2) na základě pracovní příležitosti, a nejčastěji z obou důvodů najednou.

Po příjezdu jsem pracoval 2 roky v Mělníku a chvíli v obchodě s oděvy v Praze u bratrance. Poslední rok žiji v Jirkově u jiné známé, dostal jsem tu nabídku práce. (R9, muž, 48 let)

Přiletěl jsem za svou rodinou, za manželkou a dětmi. Podniká hlavně manželka, já jí pomáhám. Rozhodla se koupit v Chomutově starý rodinný dům a dole si otevřela večerku. Nastěhovali jsme se sem já, moje paní a náš syn. (R13, muž, 64 let)

Musím tu být s rodinou. Sem se přestěhovali matka s otcem a podnikají tu ve večerce, já jim musím v podnikání pomáhat. (R16, muž, 30 let)

Můj známý z fabriky z VN mě kontaktoval, jestli s ním nechci spolupracovat v obchodě v pohraničí. Chtěl jsem konečně zkusit podnikání, a tak jsem se za ním přestěhoval do Chomutova, tj. města docela blízko Brandova. (R25, muž, 27 let)

Dříve jsem bydlel u sestry v Teplicích. Tam jsem pro ni dělal 6 let. Až teď mám dostatek kapitálu a mohu si dovolit investovat do vlastního obchodu. Navíc za mnou přiletěla manželka se synem. Proto se chci osamostatnit. V Chomutově nabízelí Vietnamci volný obchod s oděvy, tak jsem ho vzal a přeměnil na potraviny. (R28, muž, 30 let)

Teta a strýc potřebovali pomoc s nově otevřeným obchodem v Chomutově, takže jsem se sem přestěhoval z Prahy kvůli nim. (R33, muž, 25 let)

Kamarád mi nabídl pomoc, byl jsem bez práce. V Chomutově se mi ale moc nelíbí. Chtěl bych bydlet, pracovat v Praze. (R41, muž, 36 let)

Mladí respondenti zde narození nebo žijící od dětství tvoří tak trochu kapitolu samu pro sebe. V našem výzkumném vzorku se nacházelo celkem 7 respondentů, kteří absolvovali školní docházku v ČR, 2 respondentky se zde narodily. V době výzkumu

3 respondenti studovali (na místním gymnáziu) a 3 již pracovali, 1 respondentka byla na mateřské dovolené. Za zmínku jistě stojí, že 2 z respondentů (R2 a R32) měli zkušenost s prací v dich vu (tlumočení a vyřizování dokladů) pro krajany. Tato skutečnost potvrzuje všeobecně rozšířený fakt, že pro vietnamské absolventy českých škol je zatím pořád nejsnazším uplatněním svých znalostí (českého jazyka a prostředí) ve službách pro krajany. Výjimku tvoří R8, který se živí jako programátor.

Narodila jsem se tu. Táta tu studoval na VŠ a mamka pracovala jako dělnice v továrně. V té době tu byli rodiče na základě mezinárodních smluv. (R4, žena, 17 let)

Táta už byl v ČR, když jsme s mámou přijeli. Byl v Chomutově, protože ve VN pracoval v železárně a válcovně trub – tato firma podepsala s podobnou chomutovskou firmou smlouvu o spolupráci, tak si pozvali tátu. (R6, muž, 27 let)

V Chomutově žiju od příletu do ČR, takže 12 let. Bydleli tu moji příbuzní. Přišel jsem asi do nějaké 4. třídy, dokončil jsem základku, a pak jsem šel na SPŠ Chomutov. Začal jsem ale hrát poker online, což se mi zdálo jako lepší zdroj příjmů než vzdělání, takže jsem neudělal maturitu. Rodiče z toho nebyli nadšení. Chtěl jsem pak změnit prostředí, tak jsem šel nejdřív do Prahy za pár známýma, vyzkoušet si život tam. Měl jsem tam pár brigád, nic oficiálního. Myslel jsem spíš na zábavu než na kariéru. Rodiče už mi neplatili, vydělával jsem hlavně pokerem. V Praze se mi sice líbilo, ale pak mě to přestalo bavit, tak jsem se přestěhoval na pár měsíců do Plzně. Krátkou dobu jsem teda žil v Praze, Plzni a taky v Jablonci. V Jablonci jsem měl známé, kteří mi řekli, že by se dalo něco najít tam, takže jsem tam před půl rokem odjel pracovat do továrny. Do Chomutova jsem se vrátil kvůli rodině. Rodiče asi nebyli nadšení z mého cestování, ale byli jsme v přátelském vztahu. Po návratu jsem jim pomáhal v obchodě. (R32, muž, 26 let)

Běžný pracovní den a volný čas

Příběhy každodenního pracovního dne jsou u respondentů velmi podobné. V závislosti na tom, zda pracují v obchodě, tržnici nebo jinde (tj. v bistru, kadeřnictví, továrně atp.), mají či nemají zaměstnance, se liší v podstatě jen délkou pracovní doby. Vedle popisu pracovního dne jsme se ptali i na možnost vzít si dovolenou a případné odměny – na tento dotaz však respondenti reagovali jen výjimečně.

Ráno nás rozveze bratranec v 6 hodin ráno na pracoviště, kde pracuji do 21:30. Během dne, když je třeba, jezdím s bratrancem do Pennymarketu nebo Kauflandu na nákup. Obchod mám na starosti sám. Někdy bych si rád vzal týden volna, ale je tu hodně práce a není nikdo, kdo by mě zastoupil. Mám o dost nižší plat, než průměrný plat Čecha. (R8, muž, 26 let)

Ve večerce jsem od 6:30, kdy přebírám od dodavatelů zboží, uklízím. Obchod otevírám v 7 hodin a zavírám v 19:30. Dříve jsem zaměstnával dvě Češky. Jednu jsem propustil poté, co jsem zjistil, že u nás kradla. Druhá odešla sama ze zdravotních důvodů. Teď u nás vypomáhá neteř, je tu teprve rok. Obchod je psán na mě, chod a okolnosti zařizují já. Na dovolenou nejezdím. Do Vietnamu jezdím nepravidelně, podle okolností a potřeby, teď plánuji jet na letošní Lunární nový rok. Mám nižší měsíční mzdu než průměrná mzda. Kolem 15 tisíc měsíčně. (R11, muž, 54 let)

Jsem majitelka obchodu a starám se pouze o zboží (jezdím pro něj skoro každý den). Mám 2 zaměstnance, kteří se starají o obchod. Jsou to příbuzní, kteří přijeli za prací, a já se starám o jejich doklady, dovolenou (pouze, když nutně potřebují) a platím za ně sociální a zdravotní pojištění. Obchod otvíráme už od 6 hod. a zavíráme ve 20 hod. (R23, žena, 42 let)

Tak každý den to mám skoro stejné. Ráno vstanu v 7 hodin, nasnídám se a kolem 8. hodiny jdu otevřít obchod, v němž zároveň bydlím. Vzadu má totiž hodně místností, tak mi tam moje sestra zařídila byt, abych ušetřila peníze za nájem a dojíždění. Prodávám tak do 11:30, poté zavřu, jdu dovnitř uvařit

oběd a najím se. Poté opět otevřu a prodávám do 18 hodin. V šest hodin večer zavřu a jdu koupit potraviny nebo jdu uklidit svůj byt. Večer už bývám sama doma. Už nic nedělám, jsem doma a čtu si noviny nebo chatuju na internetu. Dovolenou si momentálně nemohu dovolit, neboť jsem hodně zadlužená a musím šetřit, abych to mohla vrátit. (R26, žena, 26 let)

Vstávám v 7h. Připravuji jídlo v kuchyni, v 9h otevírám a v 11h v noci zavírám, o víkendu ještě déle, protože chodí hladoví lidé z diskotéky. Po zavření zůstávám v bytě rovnou nad bistro. Jím převážně jídlo z vlastní kuchyně, navíc velice nepravidelně. Ale jsem rád, že pracuji sám pro sebe. Na výlety chodím, jenom když jsou svátky a volna, jinak si to nemůžu dovolit. Mí hosté jsou ale velmi spokojeni, i moje žena jako servírka je spokojená. (R30, muž, 33let)

V 7h vstávám, v 7:45 jdu do práce na tržnici (asi 25 min). K snídani si dám většinou pár rohlíků a kafe. Obchod otevírám v 8:30, zavírám v 18h. Od pondělí do čtvrtka chodí málo lidí, pátek až neděle je bohatší na zákazníky. Ve svém obchůdku se střídám se svým zaměstnavatelem, ale náš vztah je spíše přátelský až bratrský, než zaměstnavatelský, protože žijeme společně v jedné domácnosti. Připadá mi, že pracuji dost volně, dle vlastního uvážení, jako bychom ten obchod spíše sdíleli, než abych pracoval pro něj. Oba chceme zachovat dlouhodobou spolupráci. Výplatu si vyplácím sám dle tržby. Vařím si v tržnici teplý oběd, ale často jím vegetariánsky podle buddhistických tradic. Já i můj zaměstnavatel aplikujeme v životě hodně zásad z buddhismu. Na dovolenou můžu jít kdykoliv, pokud si ale seženu náhradníka. Většinou jezdím do Německa, protože mí zákazníci jsou převážně Němci, takže německy mluvím mnohem lépe než česky. Na konci roku, když se daří, dostávám i odměny. (R31, muž, 29 let)

V 7h vstávám, uvařím oběd, který přinesu do obchodu pro všechny. V 8h otevíráme a v 18h zavíráme. Kdysi chodilo hodně zákazníků, tak jsem býval unavený, ale v posledních letech pracuji jenom málo, protože není, koho obsluhovat, a občas si tam připadám přebytečný. Kdybych si chtěl udělat dovolenou, strýc a teta by mi to dovolili, ale já nemám, kam chodit. Na konci roku dostávám odměny, když se nám dařilo. Po zavření obchodu musím doma uvařit a dělat domácí práce. (R33, muž, 25 let)

Ráno vstávám asi okolo 7 hodiny. Připravuji se do práce. Když je potřeba, tak vařím oběd, abychom ho měli s sebou do práce. Děti už jsou velké, tak se vypravují do školy samy. Poté jedeme s manželem do práce, tam jsem asi od osmi nebo půl deváté, také do osmi nebo do půl deváté, záleží podle lidí. Poté jedeme domů, večeříme už v práci nebo doma. Po večeři se díváme na vietnamský program VTV 4 nebo sledujeme vietnamské filmy či korejské seriály. (R35, žena, 40 let)

Pestřejší všední dny popisují mladí respondenti, kteří jsou zabezpečeni rodiči nebo pracují mimo komunitu. Studující respondenti sice po škole pomáhají rodičům v obchodě, ale nebývá to každodenním pravidlem, daleko častěji se chodí bavit. Což například výzkum v Chebu neukázal. V chebském výzkumu jsme měli studující respondenty (toho času i v zahraničí), kteří naopak volný čas trávili dalším učením nebo jinými vzdělávacími aktivitami a na zábavu si našli čas jen málokdy.

Do školy chodím na 8:15. Mám to tak 20 minut chůze. Podle rozvrhu pak mám volno. Občas mámě vypomáhám v obchodě. Na dovolené jsme byly s mamkou letos ve Vietnamu. Jinak se Svazem Vietnamců v Chomutově jezdíme po ČR na různé dovolené i s jinými rodinami. A s klubem mladých Vietnamců jezdíme na různé zájezdy. (R10, žena, 18 let)

Ráno vstanu, zubičky si vyčistím... Pustím si nějakou muziku, nějakou příjemnou, ranní. Něco si možná přečtu, nějaký noviny. Dám si nějaké jídlo, kafičko, čajíček. A potom se dám do toho, co musím, že jo, vlastně udělat. Tak nějakou potřebnou práci. U mě to je různé. Někdy nic nedělám a někdy je toho prostě víc, prostě je to různý. Například: pomáhám nějakým lidem za odměnu - překládám, vyřizování papírů a podobně (dich vu – pozn.aut.). Většinou chodím na jídlo ven nebo objednáám pizzu k obědu, nevařím. Někdy jím sám, jak to vyjde. Pak přijde čas na trénink, fotbal večer. Fotbalem nevydělávám. Přes víkend nějaká zábava, večírky. (R32, muž, 26 let)

Můžu přijít kdykoli, do práce chodím na desátou. Tam si dám snídani (sušenky), podívám se na internet, zaprogramuju. Pak jdu na oběd, po obědě pokecám, zaprogramuju, zahraju si ping-pong, pak

jdu domu. Odcházím kolem páté, šesté. Pracuju PO – PÁ. Dovolenu jsem zatím nečerpal. Odměny za dobře odvedenou práci dostáváme. (R6, muž, 27 let)

Ve výzkumném souboru se objevili rovněž respondenti v důchodu, kteří přijeli do ČR pouze pomoci svým synům/dcerám – nejčastěji v domácnosti a s vnoučaty.

Mám zde syna s rodinou. On tu má potraviny a já denně hlídám děti, jsou v předškolním věku. Starám se také o domácnost, jsem pořád doma. (R15, žena, 60 let)

Denně vstávám brzy, ale to je tím věkem asi, nemůžu dlouho spát. Já tu jsem jen přechodně. Chodím do obchodu, kde prodává syn a pomáhám mu s tím. Nejsem ale zatížen prací ani jinými povinnostmi. Zkrátka tu jen odpočívám se synem a hlídám vnoučata. (R39, muž, 52 let)

Odpovědi na otázku trávení volného času byly u většiny pracujících respondentů velmi stručné a strohé. Mezi nejčastěji udávané výplně volného času patřily kromě večerního odpočinku u televize občasná oslava narozenin a vietnamských svátků. Vietnamci obecně svůj volný čas nejraději vyplňují společenským stykem, ten je však pro mnohé v důsledku pracovního nasazení, ale i užšími sociálními vazbami v ČR značně okleštěný. Přesto se zdá volnočasové vyžití respondentů v Chomutově o něco radostnější než u respondentů v Chebu.

Tady není život pro mě, už mám svůj věk a potřebovala bych být mezi lidmi ve Vietnamu. (R15, žena, 60 let)

Když jsou nějaké oslavy narozenin, tak jdu s kamarády někam na oslavu, jinak jen tak, abych si šla za zábavou, to ne. Jenom když jsou nějaké oslavy. (R22, žena, 23 let)

Volno mám, jen když potřebuju zařídit doklady. Na volno čas není, musím vydělávat. (R41, muž, 36 let)

Občas chodím s dětmi do bazénu. Hraji s kamarády fotbal a grilujeme. (R42, muž, 39 let)

Volný čas vůbec nemám. Chodím do práce každý den, v soboty, neděle i svátky. (R44, muž, 31 let)

Rodinné zázemí

Vietnamci navenek vyznávají tradici rozšířené rodiny a důraz je kladen na soudržnost i mezi vzdálenějším příbuzenstvím. Přestože je vietnamská rodina v novém prostředí hostitelské země vystavena tlakům, které postupně mění její principy a fungování, institut rodiny je i po přesídlení z Vietnamu do ČR pro migranty hlavním stabilizujícím faktorem: členové rodiny poskytují imigrantovi emocionální a materiální zázemí, příbuzenská síť pomáhá nově příchozím při adaptaci v novém prostředí.

Nadpoloviční většina – 31 respondentů má další příbuzné žijící v ČR (tj. příbuzné vyjma nukleární rodinu). Pokud respondenti uvedli místo jejich pobytu, pak nejčastěji jmenovali Chomutov, Praha, Most, Teplice, po jednom respondentovi Cheb, Mělník, Morava, jeden respondent zmínil svého strýce, který má oficiálně pobyt v ČR, ale žije v Německu.

Rodiče, bratr, nejbližší příbuzní: 2 strýčkové, 3 tety a jejich rodiny. (R3, žena, 25 let)

Žiji v domě s tchýní a tchánem, manželem a dcerou. V našem domě pak žijí ještě tři bratránkové (mužovi příbuzní), kteří nám pomáhají ve večerkách. Do roku 2009 jsme bydleli v panelovém bytě jen s rodiči manžela a dcerou. Po té, co jsme si koupili řadový dům, s námi žijí i bratránci. (R7, žena, 32 let)

Žiji s rodinou syna mé sestřenice. Je nás tu dost, ale bydlíme ve velkém domě. Kromě rodiny synovce tu bydlí ještě tři mladí kluci. Můj syn bydlí u vzdálené sestřenice. Jsme skoro denně v kontaktu. Příbuzné mám tady v Chomutově a v Mělníku. (R9, muž, 48 let)

V ČR máme z matčiny strany strýce a dvě tety s její rodinou. Ve Vietnamu pak mám babičky a dědu. V ČR se navštěvujeme skoro každý den, jelikož má máma s tetou krátek poblíž sebe. S rodinou ve Vietnamu si pravidelně voláme. Se sestřenkami a bratřenci si píšou přes facebook. (R10, žena, 18 let)

Nyní žiji s ženou, s jedním synem, který chodí do 6. třídy a neteří mé ženy. Do nedávna s námi bydlel můj mladší bratr, který nám vypomáhal, ale teď pracuje u mého dalšího bratra v Chomutově. V Chomutově mám dva mladší bratry. Bydlí a pracují spolu ve večerce. V Praze mám bratrance, který produkuje vietnamské pokrmy a prodává je na SAPÉ. S bratry se vídáme jednou týdně, voláme si kvůli obchodu. Podle potřeby si vypomůžeme při nákupu zboží ve velkoskladech, nakupujeme hromadně pro množstevní výhody. S bratřencem se vídáme méně často, jen jednou, dvakrát do roka. Manželka tu má větší rodinu. Dvě starší sestry s rodinou v Chomutově a Jirkově a mladšího bratra s rodinou v Praze. I s nimi si udržujeme častý kontakt. (R11, muž, 54 let)

Mám tu strejdu z matčiny strany, který žije v Mostě, sestru, která žije v Teplicích. Všichni členové rodiny podnikají jako OSVČ. (R16, muž, 30 let)

Žije tu můj otec má svůj obchod s oblečením a botami, dále strejda s jeho manželkou a dvěma syny kolem 10 let. Pak sestřenici, která si už založila rodinu a mnoho dalších bratřenců z Vietnamu, kteří přiletěli. (R22, žena, 23 let)

Moje sestra a její rodina žijí na vesnici a mají také obchod s potravinami. (R23, žena, 42 let)

V ČR žiji s manželem, dvěma syny a nyní i se svými rodiči. Dále se svým bratrem, který tady žije s manželkou a 2 dcerami. (R35, žena, 40 let)

Kontakt s rodinou ve Vietnamu udržuje převážná část Vietnamců prostřednictvím telefonických rozhovorů a přes internet. Zajímají se hlavně o to, jak se vede jejich blízkým a co je u nich nového, o finanční situaci rodiny apod.. Častější kontakt mívají zejména respondenti s kratším pobytem v ČR a ti, kteří zanechali ve Vietnamu potomka. Respondenti s trvalým pobytem, rodinou a studujícími potomky v ČR jsou s příbuznými ve VN v kontaktu v průměru 1x měsíčně. Návštěvy ve Vietnamu jsou z pochopitelných důvodů mnohem méně časté.

Rodiče žijí na vesnici. Živí se chovem prasat. Moc to ale nevynáší, dvě mladší sestry studují. Posílám jim peníze, aby se měli lépe. Voláme si tak jednou za 3 měsíce. (R8, muž, 26 let)

S rodinou ve VN udržuji kontakt pravidelně každý měsíc. V obci Nam Loi mám dům, kde žije žena s mými 2 dětmi. Pokračují v živobytí. Rodiče žijí v blízké vesnici. (R9, muž, 48 let)

Pravidelně volám babičce nebo si povídáme s dětmi přes internet. Ptám se na zdraví, práci a ostatní doma. Moje neteř teď dodělává školu, tak ji podporuju, aby měla nejlepší známky. (R18, muž, 58 let)

Většinou si volám s maminkou, cca 1 – 2x týdně, řešíme různé drby ve Vietnamu. (R25, muž, 27 let)

Ve Vietnamu mám syna (7 let), kterému volám jednou za 2 dny. Během rozhovoru (většinou kolem 10-15 minut) se ho ptám na zdraví a na novinky. Zprvu jsem volal hodně často, postupem času míň a míň. Teď volám rodině hlavně kvůli nějaké důležité práci, protože bývám často zaneprázdněný. Syn se mi moc nesvěřuje, citově se trochu oddalujeme. Moji rodiče se o něj starají a společně s učitelkou mě informují o jeho prospěchu, ale je jasné, že ho neznám dokonale. Do telefonu mi říká, že chce za

námi do Česka, ale je to obtížné z ekonomických i sociálních důvodů. Prý se doma učí dobře, tak ho tam chci prozatím nechat, než se situace ustálí. Nemyslím si, že bude pozdě, když ho tady přivítám až někdy v budoucnosti. (R30, muž, 33 let)

Telefonuju nebo chatuju přes internet se všemi členy z rodiny. Frekvence je různá, většinou 1-3 x týdně, přičemž se ptám na zdraví a všední záležitosti. Občas zavolám, když se cítím špatně nebo potřebuju okamžitě sdělit nějakou novinku. Žijeme ve třech, já můj zaměstnavatel a ještě jeden zaměstnanec. Všichni se podílíme na chodu obchodu v pohraničí. (R31, muž, 29 let)

Jsem v kontaktu s rodiči a sestrou. Také jsem v kontaktu s rodiči mé manželky. Voláme s manželkou do Vietnamu minimálně jednou týdně. Většinou se bavíme o rodině, jak se kdo má, ptáme se na zdraví. Rodiče se ptají na děti, jak to jde malé ve škole a jak druhá dcera pokročila v mluvení, co všechno už se naučila atd. (R42, muž, 39 let)

Se ženou, dcerou, synem. Často přes Yahoo, řešíme peníze a to, jak být co nejdříve spolu. (R41, muž, 36 let)

Informovanost o životě v ČR

Převážná většina respondentů čerpá informace o dění v ČR z vietnamských časopisů vydávaných v Praze (zejména *XaXu*) a z vietnamského informačního portálu určeného Vietnamcům v ČR (www.vietinfo.cz). Vietnamský tisk a v poslední době také internet představuje významnou složku v získávání informací ohledně dění v ČR pro celou zdejší vietnamskou komunitu, resp. její příslušníky, kteří neovládají v dostatečné míře český jazyk. Z výzkumu sice vyplývá, že většina respondentů (nevyrůstajících nebo nestudujících v ČR) nemá o životě a společnosti v ČR dostatečné informace v důsledku jazykové bariéry. Přesto dopadli o něco lépe než respondenti v chebském výzkumu, kde většina pracujících respondentů přicházela do styku hlavně s německými zákazníky, takže jejich znalosti češtiny a české kultury vůbec byly ještě daleko omezenější.

Pro mě je problém v tom, že neumím moc česky. Ve skutečnosti bych potřebovala vědět víc od každého něco. Ale jsem omezena jazykovou bariérou, takže mám informace spíše od známých nebo od dich vu. (R1, žena, 42 let)

Myslím, že informací mám velmi málo. Občas mě to i štve, připadám si jako hlupák, a i Češi na nás tak koukají. Koukám se na české zprávy, ale moc jim nerozumím. Hlavně mě zajímá politika, ale v televizi zaznamenám jen to, že ten toho a toho vystřídal na tom a tom postu. Kupuji si vietnamské noviny vydávané v Česku. Teď si čtu zprávy i na internetu. (R11, muž, 54 let)

Nedívám se příliš často na televizi, nemám české přátele a moje čeština není na tak dobré úrovni, abych rozuměl zprávám. Víím, že kdybych si byl schopen přečíst české noviny, rozhodně by mi to usnadnilo život. Ve Vietnamu jsem byl např. zvyklý číst „Noviny pro mládež“ a „Policejní/bezpečnostní noviny“. Vzhledem k tomu, že žiji a pracuji spíše v prostředí Vietnamců, nemůžu říct, že by informace o Česku byly pro mne nezbytně nutné. Kdybych chtěl sehnat práci u českého zaměstnavatele, obrátil bych se nejspíš na dich vu nebo příbuzné, kteří tu žijí delší dobu. Kdybych měl ale pracovat s Čechy, asi bych byl ztracený. (R33, muž, 25 let)

Z vietnamského tisku mám nějaké informace, z internetu - např. z Vietinfo, ale z českých zdrojů moc informací nemám. Informace o českém prostředí, které získávám, poskytuje jen vietnamský tisk a webové stránky. (R38, muž, 53 let)

Čtu vietnamské noviny, které kupujeme na Sapě nebo v pojižděné prodejně, která je vozí k nám do pohraničí, kde prodávám. Občas čtu na internetu, taky mi hodně věcí říká moje žena. (R44, muž, 31 let)

Pokud jsme pokládali otázku, jaké informace respondentům nejvíce chybějí nebo o čem by se chtěli dozvědět více, mezi nejčastější odpovědi patřily informace o podnikání a ekonomické situaci v ČR, o legislativě týkající se cizinců a jejich práv a povinností, o zdravotním a sociálním pojištění a vzdělání pro děti. Hovoříme o respondentech, kteří neprošli zdejší školní docházkou. Studenti hovořící bez problémů česky si na nedostatek informací stěžovali výjimečně.

Potřeboval bych více informací z oblasti finančních služeb – jak se zařizuje hypotéka, jak to stát dotuje, pojištění atd. (R6, muž, 27 let)

Ano, mám velké nedostatky. O běžném dění nemám informace. Televizi nesleduji, nerozumím tomu. Informace získávám hlavně z internetu. Zajímá mě kulturní život a celkově, jak to tu funguje. (R7, žena, 32 let)

Chtl bych znát lépe základní práva a povinnosti občana i cizince, na co mám právo a na co nemám, jak lze získat zpátky řidičský průkaz, který byl sebrán z důvodu vyčerpání trestních bodů atp. (R16, muž, 30 let)

Vše ohledně života v ČR, práce v ČR nebo dětí a jejich vzdělávání apod. Myslím si, že znalost práva je velmi důležitá pro život v cizině, kde neumíte zdejší řeč. Je to velké mínus. Kdyby se cokoli stalo ohledně zákona, nechci být zneužitý. Budoucímu dítěti chci dát všechno, co potřebuje. Nechci, aby bylo diskriminováno. (R20, muž, 31 let)

Hlavně o právech, právech podnikání nebo nějaké pravidla při prodávání zboží, to co můžu prodávat a co ne. To bych potřeboval asi nejvíce, vše ohledně podnikání. Je pro mě důležité, abych neporušovala zákony. (R22, žena, 23 let)

Potřebovala bych znát nějaká práva, protože ve Vietnamu jsou jiná než tady. Někaké zásady slušného chování, protože jsem tu krátce, a kdyby mi neřekla sestra, že v pyžamu se ven chodit nemá, tak bych to nevěděla. A taky trochu víc o ekonomice v Česku, abych mohla rozvíjet svůj obchod a splatit všechny dluhy. (R26, žena, 26 let)

Jednak o školství apod., chci pro syna kvalitní vzdělávání. 2. jak se bude vyvíjet cizinecký zákon, s čím mám počítat do budoucna. (R28, muž, 30 let)

Mapu toho, co cizinec má vědět, aby neměl problémy se zákonem. Místa, kam se člověk může jít poradit a neplatit za to peníze, jako je to u dich vu. (R41, muž, 36 let)

Jen opravdu výjimečně neměli respondenti s jazykovou bariérou zájem o žádné informace.

Mě spíše zajímá aktuální informace ve VSR, čtu vietnamské noviny atd. Ale o ČR se moc nezajímám. (R39, muž, 52 let)

Já se chystám vrátit do vlasti, tak nemám moc motivaci se tu cokoli učit. (R40, muž, 41 let)

Kontakt s majoritou

V této kapitole rozlišujeme kontakty formální a neformální. Formální kontakty představují nutný styk s českými úřady nebo institucemi jako např. škola a lékař, s bankovním sektorem, poštou apod. U mnohých respondentů bez dostatečných znalostí českého jazyka dochází ke styku s úřady minimálně, neboť jsou k němu

využívání tlumočníci v rámci dich vu. Přesto na otázku přímých zkušeností s českými úřady odpovědělo kladně daleko více respondentů než v Chebu. Otázkami jsme se snažili dopátrat nejen, s jakými institucemi respondenti přicházejí do styku, ale zda také daným institucím důvěřují.

Teď vyřizuji hypotéku a pojištění – styk mám s finančními institucemi. Taky jsem zařizoval občanství – takže s magistrátem a MVČR. Bankám určitě nevěřím, chtějí ze mě vytřískat co nejvíc peněz. Jinak k úřadům mám výtku, že jim vše trvá moc dlouho, zbytečná byrokracie. Chceš něco poslat do Prahy, tak to Chomutov pošle do Ústí a až Ústí to pošle do Prahy. (R6, muž, 27 let)

Úřady, policie, cizinecká policie - tady všude jsem už byl. Nedůvěřuji českým institucím, např. policii - přijde mi, že si myslí, že když neumíme česky, tak se k nám můžou chovat, jak chtějí. Párkrát se mi už stalo, že jsem se s nimi kvůli tomu pohádal, protože se na mě dívali skrz prsty. (R25, muž, 27 let)

Finanční, katastrální úřad, úřad práce, odbor azylové a migrační politiky, stavební a bytové družstvo, banky atd. Důvěřuji jim. (R29, muž, 27 let)

Na úřadech, v bance, u lékaře, s úředníky na různých úřadech, policií, ČOI, hygienickou kontrolou v mém obchodě, celníci – vycházím s nimi dobře. (R34, žena, 52 let)

Do styku přicházím třeba s ČOIkou, úředníky z živnostenského úřadu, celníky, protože chodí často na kontrolu a vždy najdou nějaký problém. (R38, muž, 53 let)

K nám na hranice jezdí především kontroly ČOI, celníci a policisté. Já osobně s nimi žádné problémy nemám. (R44, muž, 31 let)

Ve většině případů se neobjevila výrazná nespokojenost s fungováním českých úřadů. Pokud se objevila vyložená nedůvěra, pak směřovala zpravidla vůči policii (v Chebu tomu bylo daleko více vůči celní správě a policii). Pro zajímavost nicméně uvádíme dva zcela protichůdné příklady.

Úřady, policie, cizinecká policie - tady všude jsem už byla. Nedůvěřuji českým institucím, např. policii, přijde mi, že rozlišují Vietnamce, jakože si myslí, že když neumíme česky, tak se k nám můžou chovat, jak chtějí. Párkrát jsem s nimi měla problémy. A hlavně se mi nelíbí české zákony (obchodní zákony) - jsou nepřehledné a pro nás často až moc složité. (R23, žena, 42 let)

Nejsem ve styku s žádnými institucemi. Jen s OAMP, kam chodím na prodloužení pobytu, pobočka tady v Chomutově. Jsou oproti těm ve VSR moc příjemní a ochotní. Ve VSR to znám dobře, je tam moc složité papírování a k tomu nevhodné chování vietnamských úředníků. (R39, muž, 52 let)

Styk s úřady, jenž respondenti navštěvují, se odvíjí od jejich délky pobytu, účelu pobytu a podnikání. K vyřizování nutné administrativy využívá většina respondentů stejně jako v Chebu nebo v Praze zprostředkovatelských služeb dich vu.

Využívám je čas od času. Je to různé, když je potřeba. Poslední měsíc to bylo často. Zařizovali jsme koupi dalšího obchodu. V zimě jsem také byla několikrát nemocná, tak jsem byla s překladatelem u lékaře. Dříve chodil i na vyšetření a očkování s dcerou, ale teď s ní chodí chůva. (R7, žena, 32 let)

Jen když se vyřizují doklady. Nedávno jsem využil službu kvůli zařizování pobytu. Jelo se do Ústí nad Labem. Dal jsem mu 2000,- a 500,- na benzín. (R8, muž, 26 let)

Vzhledem k tomu, že jsem zařizoval synovy doklady, aby mohl přiletět do ČR, tak jsem dich vu poslední dobou využíval hodně. Bral 200-400 na hodinu. (R9, muž, 48 let)

V posledních měsících jsem dich vu využíval k překládání a vyřizování při koupi nového obchodu. Jinak je využívám k vyřizování dokladů jako daňové přiznání, pojištění, pobyt apod. Známý, který pracuje jako dich vu, si bere 300 na hodinu. (R11, muž, 54 let)

Když ještě nebyly mé doklady v pořádku, tak jsem potřebovala dich vu hodně. Na kontrolu k doktorovi je vyžívám málo. (R17, žena, 50 let)

K neformálním kontaktům s majoritou valné většiny respondentů s jazykovou bariérou dochází pouze v případě, že se jedná o zákazníky. Po práci se s dalšími Čechy potkávají v podstatě jen ve veřejných prostorách – nejvíce v obchodech, kde nakupují, se sousedy apod. V Chebu kromě sousedů docházelo mnohem více ke styku s českými chůvami a také majiteli bytu. Chůva byla zmíněná i v Chomutově, ne však v takové míře.

Do večerky mi chodí lidi, ale jsou to jen zákazníci. Občas si „pokecám“ jen s pár lidmi, kteří mi sem chodí pro lahvové pivo. (R8, muž, 26 let)

Jsem s Čechy každý den ve styku v obchodě, ale je to různé, někteří jsou milí, někteří ne. Když děláme nějakou oslavu, tak zvou naše bývalé prodavačky a bývalou chůvu našeho syna. Na vánoce se pak navštěvujeme s lidmi, kteří nám pomáhali v našich začátcích v ČR. (R11, muž, 54 let)

Přicházím do styku s mými českými hosty. Mám hosty pravidelně, občas vtipkujeme, ale bavíme se jen o všedních věcech. Češi žijí úplně jiným životním stylem, takže je nemožné skloubit naše životy dohromady. Nemohl bych s nimi nikam chodit kvůli práci. Pozvali mě třeba i na diskotéku, ale nikdy jsem nešel. V bistru mi taky visí obrazy, které nám daroval nějaký český malíř, protože se mu tu líbilo, a chtěl tímto způsobem obohatit kulturní rozhled Vietnamců. (R30, muž, 33 let)

S Čechy se setkávám docela často, ne každý den, ale často. Když jezdím nakupovat zboží, nebo když přijdou k nám do obchodu, také se setkávám s českými dodavateli. (R45, muž, 48 let)

Mladí respondenti vyrůstající v ČR od dětství mají pochopitelně kontakt s majoritou daleko větší. V současné době nicméně řada z nich inklinuje ke svým vietnamským vrstevníkům.

Před tím jsme se spíš bavili s lidma z kolektivu třídy a okolí. Až kolem cca 14 let jsme se sestrou poznaly, že si víc rozumíme s těmi vietnamskými přáteli. Sdílíme podobné názory, hodnoty apod. (R5, žena, 19 let)

Jsmo hodně odlišní od Čechů. Je to výchovou, Češi chodí pařit a tak, my jsme spíš takoví slušní. Víme, že rodičům by se to nelíbilo, tak to neděláme. Dáváme si pozor, abychom nekazili rodinnou reputaci. Obecně nás Češi neberou jako úplně rovnocenné, alespoň ne do té doby, než nás poznají. (R5, žena, 19 let)

V naprosté většině případů respondenti nezaznamenávají problémy v soužití s majoritou a výpovědi působí víceméně zdvořile.

Nejsem si jistý, zda jsou Češi rasisti, ale tipl bych, že tak 30% ano. Cítím to z jejich jednání. Naštěstí se ničeho nedopouštím, takže závažným problémům nečelím. Vietnamci působí jako chamtiví lidé, kupují v obchodech ve velkém, což dělá špatný dojem na českou veřejnost. Pozbýváme slušného vychování, mluvíme hlasitě na veřejnosti, což majorita nemá ráda. Vietnamci by se měli naučit slušnému chování, zvyknout si mluvit tišeji a mohla by se vylepšit i jejich čistotnost. Jakožto přistěhovalci musíme respektovat český život, přizpůsobit se a snažit se udělat dobrý dojem. Češi jsou podle mne dobří lidé a chápou, proč nemají rádi Vietnamce. (R30, muž, 33 let)

Já nemám žádné problémy s majoritou. Chovají se ke mně většinou hezky. (R34, žena, 52 let)

V našem výzkumu se vícekrát objevovaly výčitky směřované hlavně vůči českému personálu v obchodech/supermarketech, který se k vietnamským zákazníkům bez

výjimky chová přinejmenším neuctivě (viz také kapitola Sociálně-ekonomické problémy). Podobnou zkušenost měli i respondenti v Chebu.

Já nemám vůbec žádné problémy s majoritou. Občas mi ale vadí tykáni Čechů nebo chování některých prodavaček v obchodech. Myslí si, že neumím česky, tak někdy pomlouvají nebo se chovají drze. (R46, žena, 29 let)

Minimální kontakt s majoritou zmiňovali v podstatě jen respondenti prodávající v pohraničí.

Téměř vůbec nekomunikuji s Čechy, stýkám se více s Němci, protože od ráda do večera pracuju v pohraničí. O českou kulturu a život se nezajímám. Maximálně mě zajímá, kdy dostanu konečně vízum. (R31, muž, 29 let)

S Čechy se moc nesetkávám, protože prodáváme na hranicích. Tam se setkáváme hlavně s Němci. S Čechy se pak setkávám především v Jirkově. Se sousedy. (R35, žena, 40 let)

Spíše výjimečně tato skutečnost respondentům nějak překáží a rádi by ji změnili.

Nejsem moc ve styku s Čechy, nevěřím si mezi nimi. Nejsem sebevědomý, protože nerozumím českým tradicím. Potřebuji se hlavně dobře naučit jazyk, abych se snadněji dostával s Čechy do kontaktu a pochopil do hloubky jejich životní styl. Upřímně, velice se o ně zajímám. Rád bych se sblížil s Čechy, abych našel způsob, jak vylepšit své podnikání, např. poznal jejich chutě k jídlu nebo bych jim mohl vyjít vstříc při nějakých svátcích, zkusit nějakou speciální nabídku. Moc rád bych vyhověl požadavkům Čechů, ale bohužel nemám čas se o nich víc dovídat a učit se. (R30, muž, 33 let)

Vztah k české kultuře

Otázky sondující vztah k české kultuře jsme ve výzkumu v Chomutově zařadili vůbec poprvé. Prvotním motivem byla skutečnost, že se zde vyskytuje mnoho česko-vietnamských párů. Mezi respondenty ochotnými poskytnout tazatelům rozhovor se sice interkulturní pár nakonec objevil jediný. Navzdory tomu pokládáme odpovědi respondentů za zmínky hodné. Všem respondentům jsme kladli dotazy jednak na téma přejímání českých zvyklostí/tradic, jednak jakým jazykem hovoří jejich děti (pokud byli respondenti rodiči), resp. jaký jazyk děti považují za mateřský.

Nejvíce zvyklostí pochopitelně převzali mladí respondenti, kteří v ČR vyrostli, rodiče zase kvůli svým dětem, které zde právě vyrůstají. Nejčastější uvedenou kulturní tradicí, kterou respondenti v ČR přejali, byla oslava Vánoc, která je ve Vietnamu blízka pouze katolické části obyvatel (cca 10% populace VSR). Objevily se však i pochybnosti o smyslu přejímání tradic, o nichž respondenti mnoho nevědí. Mezi další převzaté „zvyklosti“ řadili respondenti oblíbenost některých českých jídel.

Slavíme Vánoce, česká jídla neumím vařit, ale jinak se scházíme s přáteli, máme stromeček, dáváme si dárky. Děti doma mluví vietnamsky, ve škole česky. Obě děti mají za mateřštinu vietnamský jazyk. Mladší syn mluví o něco hůř vietnamsky než dcera, protože se tu narodil. (R1, žena, 42 let)

Slavíme Vánoce, jíme řízky, guláš, sem tam vaříme česká jídla. Jinak doma s rodiči mluvíme vietnamsky. Považují vietnamštinu za svůj mateřský jazyk. (R3, žena, 25 let)

Snažíme se to napodobit, ale není to ono. Právě, že v českých rodinách je to zabudované a předávané z generace na generaci. Děti znají kořeny tradic. My ne. Řekla bych, že ty povrchnější věci

děláme – třeba malování vajíček a tak, ale je to umělé. Je to jako kdyby Češi najednou převzali „thap huong“ (zapalování vonných tyčinek), je to blbost. (R4, žena, 17 let)

Jo, určitě, převzali jsme hodně tradic. Dodržujeme zvyky, ale někdy je pro nás problém, že neznáme jejich kořeny, že to děláme automaticky. Jinak slavíme Vánoce – na Štědrý den děláme salát a tak. (R5, žena, 19 let)

Chutná mi české pivo a párky. Každý rok zdobíme vánoční stromek, rozdáváme si dárky a přejeme si veselé Vánoce. (R18, muž, 58 let)

Slavím Máj – lásky čas, pálení čarodějnic, Apríl, Vánoce, Silvestr, oslavy narozenin. (R29, muž, 27 let)

České zvyklosti? Chodím do hospody. Já nevím, jaké jsou zvyklosti ve Vietnamu. Jim často i přiborem, a nejenom hůlkami. Vánoce se slaví ve Vietnamu? Velikonoce tam asi nejsou? Ted' už to tak není, ale předtím jsem chodil s pomlázkou, aby byly holky zdravý. (R32, muž, 26 let)

Žijeme tady už dlouho, takže slavíme Vánoce kvůli dětem. Synové hovoří dobře oběma jazyky. Někdy ale nechtějí hovořit vietnamsky, především ten mladší nám odpovídá česky. (R45, muž, 48 let)

Když jsem chodila do školy, tak jsme měli stromeček. Když jsem se pak vdala, už jsme to tak nedodržovali. Ale teď kvůli dítěti budeme – budou to jeho první Vánoce. Jinak jezdíme na Vánoce k českým příbuzným, takže vlastně některé tradice taky dodržujeme. (R2, žena, 25 let)

Neslavím žádné české svátky. Nepřevzala jsem žádné české tradice. (R34, žena, 52 let)

Odpovědi na otázku, kterým jazykem hovoří děti respondentů, prezentují realitu vietnamských imigrantů platnou pravděpodobně v celé ČR. Většinou děti hovoří oběma jazyky (vietnamsky a česky) a v závislosti na jejich věku (docházce do školy) upřednostňují jeden nebo druhý jazyk. Doma s rodiči většinou musí mluvit vietnamsky, ve škole a mezi sebou však používají výhradně češtinu. Některé děti zvládají vietnamštinu hůře než český jazyk.

Vnoučata nemají moc slovní zásobu a nemluví vietnamsky. Řešení? Asi na ně více mluvit a vychovávat je hlavně doma. (R15, žena, 60 let)

Děti mluví hodně jazyky. Česky, vietnamsky, německy, anglicky. Mateřština je vietnamský jazyk. (R17, žena, 50 let)

Moje děti mluví česky, ale se mnou musí mluvit vietnamsky. (R18, muž, 58 let)

Oba synové hovoří dobře česky, vietnamsky hovoří také, ale spoustu slov nevědí. Česky hovoří určitě lépe. Mateřský jazyk je ale určitě vietnamština. (R35, žena, 40 let)

Starší dcera mluví perfektně česky i vietnamsky. Nyní půjde do druhé třídy. Nenarodila se tady, český jazyk se ale postupně naučila. Mladší dcera se narodila v České republice, budou jí 4 roky, zatím umí mluvit vietnamsky a česky jen některá slova, která se naučila od starší dcery. (R42, muž, 39 let)

Subjektivní hodnocení sociálně-ekonomické situace

Do subjektivního hodnocení životní situace respondentů se podobně jako v Chebu promítaly dva protichůdné momenty. Na jedné straně vědomí lepší životní úrovně a celkové ekonomické a sociální situace ČR ve srovnání s Vietnamem, na druhé straně stížnosti na nedostatek financí, zvyšování výdajů a znatelný pokles výdělků. Jedna část respondentů tudíž zhodnotila svoji současnou situaci za neutěšenou zejména z

ekonomických důvodů, přičemž jako hlavního viníka chápali nadále ekonomickou krizi. Druhou část tvořili respondenti, kteří svoji situaci označili za průměrnou. Vyloženou spokojenost neprojevil žádný z respondentů.

Málo peněz, fakt. Jich není nikdy dost, navíc pracuji pro známé. Až budu mít kapitál, zkusím sám podnikat. S penězi by už žádné problémy nebyly. (R9, muž, 48 let)

Myslím si, že naše situace je průměrná. Dnešní ekonomická situace je velmi špatná. Všechno je teď drahé a je to znát i v podnikání. Chtěli bychom přitom s manželkou a její rodinou spořit něco málo na stáří. Občas nedokážu zaplatit nájem za obchod, zvyšuje se cena dováženého zboží i pohonných hmot, takže se hůře obchoduje. Co by to vyřešilo? Nižší nájem, více zákazníků, nižší cena dováženého zboží. (R20, muž, 31 let)

Už jsem byl ve Vietnamu na dovolené a ve srovnání s ČR si myslím, že celkové prostředí je tu lepší. Myslím si, že naše situace je průměrná. Nežijeme v bídě, ale na druhou stranu taky nežijeme jako milionáři. (R21, muž, 34 let)

Momentálně mám veliké dluhy. Obchody jdou málo, takže dluhy splácím pomalu. Bude trvat hodně dlouho, než je splatím. Bez dluhů by to bylo s tímhle podnikáním tak akorát. Ale jsou taky období, kdy se prodá málo zboží, a v tom období je málo peněz. Zatím s tím ale naštěstí vystačím. (R22, žena, 23 let)

Obchod mám krátce a dlužím stále velkou částku. V téhle době to vypadá strašně nejistě, protože toho prodám málo. Navíc žiji bez manžela, takže se musím v podstatě živit sama. Za měsíc prodám dejme tomu za 60 tisíc. Většinu víkendů jezdím do Prahy pro nové zboží. Nechám tam zhruba 10 tisíc, když si to vezmu za měsíc, tak za nákup nového zboží dám zhruba 35-45 tisíc korun. Záleží taky na tom, kolik se toho prodá v týdnu – pak usoudím, jestli jet pro nové zboží nebo ne. Měsíčně ale vyjedu tak 3 krát, plus mínus. Když to odečtu, zbude mi zhruba kolem 20 tisíc, ze kterých zaplatím nájem a pojištění, z ostatního koupím potraviny a něco málo si schovám. Je to nový obchod, takže nemá moc velký tržby. Tím pádem mi to vyjde tak akorát na jídlo. (R26, žena, 26 let)

V Chebu respondenti vnímali svoji ekonomickou situaci o poznání hůře; většina respondentů byla závislá na kupní síle německých sousedů, u nichž o zboží z tržnic na české straně výrazně klesl zájem ještě před ekonomickou krizí (v důsledku vyrovnání cen, po němž přestalo být nakupování na české straně tak výhodné). Valná většina respondentů tak v době výzkumu vydělávala jen na pokrytí nejnужnějších nákladů, mnohdy jim výdělek nevystačil ani na ty, projevovalo se to zejména v dlužích na odvodech povinného pojištění.

Kromě ekonomických problémů si někteří respondenti podobně jako v Chebu stěžovali na nedostatečné citové zázemí a odloučenost od rodiny ve Vietnamu.

Chci se oženit. Musím ale odjet hledat potenciální manželku do Vietnamu. (R16, muž, 30 let)

V domácnosti je cítit nedostatek financí. V mé skutečné rodině ve Vietnamu a hlavně mým osobním problémem je ale odloučenost. Poletím však v brzké době zpátky do Vietnamu, čímž vyřeším jak citovou stránku, tak doufejme i finance. Ve VN je lepší atmosféra, můj postoj k práci by se změnil. Ted' jsem nezávislý, ale kdybych si založil rodinu, byl bych motivován společně se svou ženou založit nějaký podnik. Cítil bych zodpovědnost postarat se o víc lidí. Tady v ČR můžu jedině čekat, až se překoná krize a opět začnou chodit zákazníci. Současnou situaci jen akceptuji, protože já osobně nedokážu nic změnit. Situace v obchodě záleží na strycově rozhodnutí. (R33, muž, 25 let)

Sociálně-ekonomické problémy

Významnou částí rozhovoru byly otázky na problémy respondentů, které museli řešit za poslední tři roky života v ČR, a z jakých důvodů tyto problémy vznikly. 18 respondentů uvedlo, že nemá žádné či žádné vážné problémy. Ostatních 28 respondentů zmínilo problémy v následujících oblastech:

Ekonomická krize, ekonomické problémy (9):

Výdělek je nepravidelný, občas chodí více, občas méně hostů – nedokážu to předvídat a kalkulovat s tím. Hosté kvůli krizi hodně rozmýšlejí, za co utrací, počítají, neutrácejí marně. Život lidí se ale postupně ustaluje, což má na moje podnikání pozitivní efekt. Pochopil jsem také více potřeby lidí kolem, co rádi jí, a lépe vyhovím jejich potřebám. (R30, muž, 33 let)

Dnešní ekonomická situace je velmi špatná. Všechno je teď drahé a je to znát i v podnikání. Občas nedokážu zaplatit nájem za obchod, zvyšuje se cena dováženého zboží i pohonných hmot, takže se hůře obchoduje. Chtěli bychom přitom s manželkou a její rodinou spořit něco málo na stáří. (R20, muž, 31 let)

Zákony, celníci, policie (9)

Neznám moc značkové zboží, takže když jdu nakupovat, nepoznám, jestli to je nějaká značka nebo ne. Vždycky ho koupím, a pak vystavuji za výlohou. Chodí ke mně ale inspekce, která kontroluje zboží, a už jsem několikrát dostala pokutu ve výši 5 tisíc korun za padělané zboží. Snažím se více si všimnout a poznávat značkové zboží, abych si ho nekupovala a neprodávala ho. Protože pokud dostanu pokutu, je to velký zásah do mé peněženky.

Někdy koupím z velkoobchodu i takové zboží, kterému chybí papírky s nápisy, jestli to žehlit nebo jak to prát apod. Za tohle jsem už taky dostala pokutu. Ve výši kolem 2-3 tisíc. (R22, žena, 23 let)

Mám problémy se zákony ČR. Není čas se učit a nikdo nám tyto informace nepodá (např. o změnách zákonů). Např. celníci mi zabavili zboží. Stalo se mi to 2krát. Protože jsem měl zboží, které se nesmí prodávat, neboli je padělané. Ale jednou, když mě kontrolovali, dané zboží nebylo zakázané, ale pak když přišli znovu, tak mi dané zboží zabavili z toho důvodu, že je padělané. Takže nikdy nevím, které značky nesmíme prodávat. (R25, muž, 27 let)

Policisté často kontrolují Vietnamce, např. když policisté vidí Vietnamce v autě, tak je častěji kontrolují, než kdyby to byl Čech. (R38, muž, 53 let)

Sociální problémy (8)

Mamka má málo kamarádek a nemá s kým chodit na kafe. Tak pořád volá mně. A to je velký problém. V okolí je málo Vietnamek v jejím věku. Mluvím s ní, opakuji pořád to samé – co jsem jedl, jestli jsem se vykoupal a tak. Problém by se mohl vyřešit, kdybyste našli kamarádku pro moji mámu. (R6, muž, 27 let)

Nemám moc si s kým promluvit. S ostatními kluky, kteří se mnou bydlí, si občas zajdeme na pivo, ale nemám tu přátele. Kvůli času, stráveném v práci, není čas si přátele najít. Ostatní Vietnamci taky pracují a s Čechy si moc nerozumím. (R8, muž, 26 let)

Je to lepší než před pár lety. Jen je smutné to, že tu jsem sám. Jsme od sebe daleko. Manželka s dětmi sem přijet nemůžou, nemám pro ně zázemí. (R41, muž, 36 let)

Romové (6)

Občas se v Chomutově setkáváme s rasismem od Romů, jinak nemáme problémy. (R4, žena, 17 let)

Občas si někteří lidé stěžují na jídlo. Problémy dělají hlavně Romové, kteří navíc neudržují hygienu, a i přestože je napomínám, nelepší se to. Moc nerozumím jejich kulturu a životnímu stylu, jelikož jsme přijeli dlouho po nich. Takže jim nedokážu vyhovět, a oni naopak se nedokážou přizpůsobit ostatním. Občas také nezaplatí za jídlo, Češi mi pak vyjadřují pochopení. (R30, muž, 33 let)

Interkulturní komunikace (4)

Občas na mě koukají Češi skrz prsty jako na Vietnamku. Jako bych byla trhovec nebo co. Vždycky, když s nimi ale začnu mluvit, tak postoj změní. Chtěla bych do většího města. Například do Prahy, tam bych měla klid a nikdo by se mě nevyšiml. (R10, žena, 18 let)

Při prodeji v obchodě s textílem se často stává, že Češi srovnávají vietnamský a český způsob prodeje a aplikují špatná pravidla. Vietnamský oděv je horší kvality, a tudíž levnější. Češi ale požadují za tu nízkou cenu i vysokou kvalitu a záruční dobu úplně stejnou jako u tradičních evropských výrobců. Zákazníci se hádají, argumentují, někteří dokonce volají policii. Stává se, že přinesou staré obnošené boty, my jim je dokonce vyměníme za nové, ale oni nakonec požadují zpátky peníze. Kolikrát jim dokážu vysvětlit své stanovisko, ale oni záměrně nerozumí. (R33, muž, 25 let)

Měla jsem českého přítele. Nevím ale, jak by to rodiče brali, hlavně táta. Mamce bych to asi vysvětlila, ale tátovi by to asi vadilo. (R10, žena, 18 let)

Kaufland (4)

V Kauflandu jsem se setkal se zvláštní kasou pro cizince, kam musíme povinně chodit, a nelíbí se mi to, je to diskriminace. (R31, muž, 29 let)

Vadí mi chování prodavaček v obchodech, jako je Kaufland v Chomutově nebo Mostě. Jsou neochotné. Dělalí problémy. Posílají Vietnamce na pokladnu číslo 1. Tykají Vietnamcům, někdy sprostě nadávají. Říkají, že zdržujeme. Vadí jim, že tam nakupujeme. Říkají, že to pak prodáváme ve svých obchodech, a na Čechy pak zboží nezbude. Také že toho kupujeme hodně. (R42, muž, 39 let)

Zdravotní potíže (4)

Mám zdravotní problémy. Bolest zad, zánět v zápěstí. Zhoršení zraku. Nejsem nejmladší. Zada začala bolet nejspíš z přepracování a práce ve večerce. Přeprava pivních sudů, pytlů brambor a podobně. Zápěstí asi ze stejného důvodu. Není to ale asi tolik závažné, abych to řešil s lékařem. Jednou jsem byl u lékaře kvůli zápěstí, na dlahu (sádru) to ale nebylo, kvůli slabším očím jsem si pořídil brýle. Akorát před měsícem jsem měl ale v obchodě potyčku s agresivním zákazníkem. Nechtěl zaplatit za lahvové pivo a začal vyvádět v obchodě. Když jsem ho vyvedl, kousl mě do ruky. Zákazníci mě pak upozornili, že je to narkoman a údajně trpí AIDS. Byl jsem u lékaře na vyšetření a testech na HIV. Zatím dopadly negativně. Ale nevím, jestli se to neprojeví za delší dobu. Docela se toho obávám. (R11, muž, 54let)

Rodina, děti, škola (3)

Moje starší dcera musela po příjezdu do ČR nastoupit do nižšího ročníku (o 3 roky níže) a mám obavy, jak školu bude zvládat. Chodí nyní na obchodní akademii. Mám strach, aby po škole neskončila v obchodě jako my. Můj mladší (5letý) syn zase neumí pořádně ani česky ani vietnamsky. Obecně mám obavu o to, jaká bude budoucnost mých dětí. (R1, žena, 42 let)

Respondenti řadili mezi ústřední problémy ekonomickou krizi, kterou považují za hlavní příčinu svých ekonomických problémů. Podobně jako v Chebu, kde ovšem někteří respondenti obchodující v tržnicích ani nedokázali výdělkem pokrýt životní náklady a žili v podstatě z úspor nebo na dluh.

Podobnost s výsledky z Chebu je dále v nespokojenosti s přístupem policie a celní správy. V Chebu byla nicméně nedůvěra daleko silnější, a to i vůči cizinecké a dopravní policii a ČOI. V Chebu respondenti v době výzkumu automaticky počítali s vynakládanými částkami na pokuty, jak vyplynulo z odpovědí na otázky týkající se jejich pravidelných výdajů, což se v Chomutově ani v Praze neukázalo. Zmíněné výpovědi jednak ilustrují existující situaci migrantů a jejich vztah k institucím, jednak jejich způsob interpretace vznikajících situací v terénu. Někdy skutečně vyplývají z ne zcela férového přístupu státní správy, současně však také z neznalosti rolí

společenských institucí i jejich práv a povinností na straně respondentů. Na nedostatečnou znalost zákonů si také respondenti v Chomutově stěžovali ve stejné míře jako na ekonomické problémy.

Zajímavou skutečností, kterou se výsledky v Chomutově zásadně liší od výsledků výzkumů v Chebu i v Praze, jsou problémy s romskými spoluobčany. V Chebu je romská populace rovněž silně zastoupena. Většina respondentů byla však orientována na německé zákazníky v tržnicích, kde trávili většinu svého času, což může znamenat, že s romskými spoluobčany přicházeli do styku stejně málo jako s majoritou, a žádné problémy ve vzájemné komunikaci tudíž nevznikaly. Další nespokojenost, kterou výrazněji dávali najevo respondenti v Chomutově oproti Chebu (zde se objevila také, ale v menší míře), bylo chování personálu ve velkých supermarketech – zmiňovaný byl zejména Kaufland v Chomutově a v Mostě.

Mezi ostatní zmíněné problémy, které řeší respondenti v Chomutově, patřily interkulturní komunikace (nedorozumění s majoritou), zdravotní problémy (podobně jako v Chebu) a rodinné problémy (rozkol s manželem, dítě a škola, dítě ve Vietnamu, nátlak rodičů do ženění a absence vhodné nevěsty aj.).

Strategie řešení problémů

Co se týče způsobů řešení ekonomických problémů, podobně jako v chebském výzkumu u většiny respondentů převládá doufání ve zlepšení ekonomické situace bez nějakého vlastního přičinění.

Práce mi přijde hodně náročná, jak energicky tak časově, a výdělek tomu neodpovídá. Situace je prostě taková a musím ji přijmout. Počkám, až se ekonomika ustálí, pak teprve můžu změnit rodinnou situaci. Zvýšit výdělek je velmi obtížné. Neplánuji však změnit způsob obživy. Bojím se změny. Nemůžu riskovat, protože jsem beztak zadlužený. Nemám přebytek peněz, abych mohl něco nového podniknout. Vietnamců podnikajících v gastronomickém oboru je v Chomutově spousta. Restaurace, bistra jsou úplně všude, mám velkou konkurenci. Pokud se ale společnost bude více rozvíjet, podnikatelský standard se automaticky zvýší, lidé budou více požadovat služby. Vietnamci celkově by měli vylepšit kvalitu své práce. Kdyby stát podle zákona nebo vyhlášek snížil počet restaurací na určitém území, snížila by se mi konkurence. Problém by se vyřešil i v případě, kdybych se naučil lépe jazyk a pochopil kulturu. (R30, muž, 33 let)

Přesto jsme u několika respondentů zaznamenali (oproti Chebu, kde skutečně jedinou strategií respondentů byla snaha přečkat nepříznivé období za snížení životních nákladů na minimum a doufání, že krize pomine) minimálně snahu o určitou invenci. I když obava pouštět se do nějakých větších změn zůstává.

Investovali jsme do vybavení, rozšířili jsme sortiment, tak doufáme, že se obchodlepší. (R2, žena, 25 let)

Obchod už nešel tak, jako dřív. Rozhodli jsme se s manželkou a jejím bratrem investovat do nového obchodu. Uvidíme, co z toho bude. Syn nabízel investice do jiných komodit, ale tomu druhu podnikání nerozumím a nechtěl jsem to riskovat. (R11, muž, 54 let)

Vietnamci sami se na druhou stranu považují za národ velmi vynalézavý a přizpůsobivý každé situaci, což dokazují i následující citace.

Vietnamci se umí vždycky všemu přizpůsobit. Rozhodl jsem se pak pokračovat ve svém vyučení, když to v továrně nevyšlo a nic jiného mi nezbývalo. Dělal jsem pomocníka v kuchyni. Kdaň byla ale malá a měl jsem tam málo známých. Zato mezi Vietnamci v Chomutově se najde spousta lidí pocházejících z mého rodiště Nghe An, takže mi hodně lidí pomáhalo. Více jsem potom navykl životnímu stylu a krize se taky zlepšila; pracovní síla je potřebnější, životní úroveň vyšší. (R30, muž, 33 let)

Když nechcete být na okraji, musíte se přizpůsobit. (R33, muž, 25 let)

Snažím se pravidelně kontrolovat svoje zboží, a když zjistím nějaké chyby, tak se je hned snažím napravit - třeba tím, že ty lístečky sama vyrobím, aby tam prostě nějaké byly. (R22, žena, 23 let)

Někteří respondenti si rovněž uvědomují, že jejich problémy způsobuje nedostatečná orientace v českých zákonech a systému a projevují snahu tento fakt ve svém zájmu změnit.

Snažím se více si všimat a poznávat značkové zboží, abych si ho nekupovala a neprodávala ho. (R22, žena, 23 let)

Měl jsem problém s daněmi, neplatil jsem včas, protože jsem nevěděl, že musím. Dich vu nic nevysvětluje. Až kamarád mi to vysvětlil, a musím se to tedy naučit. Je to složité. (R41, muž, 36 let)

Vyhlídky do budoucna

Otázka budoucnosti v ČR nebo návratu do Vietnamu (viz též Návrat do VSR ve 4. kapitole) se ukázala být závislá na finanční situaci respondenta a jeho rodiny, budoucnosti nezaopatřených potomků v ČR a zázemí ve Vietnamu.

Život v ČR je lepší v podnebí, životním prostředí. Sice to není naše země, ale pořád tu jsou určité výhody – např. zdravotní péče je tu mnohem lepší, děti tu mají lepší možnosti vzdělání. Ve VN jsme opravdu doma, všichni mluvíme stejným jazykem, po psychické stránce je to uvolněnější. My jsme sem ale přijeli za obchodem a děti přijely za námi - nyní tu mají nedokončené studium, a tak musíme počkat, až dodělají školu. (R1, žena, 42 let)

Nemůžu se ještě vrátit do VSR. Musím zde pomáhat manželce ve večerce. Také můj syn se ještě ani neoženil. (R13, muž, 64 let)

Nemohu se vrátit z rodinného důvodu. Náš syn ještě nezaložil rodinu. (R14, žena, 57 let)

Musím mít dostatek volných finančních prostředků. Je třeba mít ve VSR dům, kde bydlet. To bych musel být už hodně starý a neschopný pracovat, abych se do VN vrátil. (R16, muž, 30 let)

Podmínky pro návrat do Vietnamu: nižší míra korupce, lepší zdravotní péče a lepší dopravní infrastruktura. (R29, muž, 27 let)

Máme tady obchod a oba synové tady chodí do školy. Chci, aby tady oba dva vystudovali vysokou školu. (R35, žena, 40 let)

Mám se s manželkou rozhodnout, zda se vrátit do vlasti, najít si práci, nebo zde zůstat a nadále pracovat pro sestru. Co by to vyřešilo? Hodně peněz. (R40, muž, 41 let)

Zatímco v Chebu plánovaly návrat do Vietnamu dvě jasné skupiny dotazovaných: 1. obchodníci, kteří si během svého dlouholetého pobytu opatřili dostatečný kapitál a ve Vietnamu měli vyhlídky lepšího života, 2. mladí lidé, které k ČR neváže studium ani pracovní příležitosti - ty naopak spatřovali ve Vietnamu. V Chomutově jsme se s 2.

skupinou téměř nesetkali, někteří rodiče nicméně zajímavější příležitost ve Vietnamu v budoucnu pro své děti viděli.

Před několika lety jsme koupili domek, tak tu ještě chceme nějakou dobu zůstat. Příbuzní sice chtějí, abychom poslali mladšího syna do VN, aby se naučil jazyk, ale nechci, aby byl daleko od nás. Starší dcera ještě studuje a zatím jí studium jde. Ve VN je navíc podnebí, které je pro nás nepříjemné. Taky se bojíme o kvalitu potravin, protože zboží dovážené z Číny je často hodně chemicky upraveno. Pokud bych měla vzít v úvahu život tady a život ve VN, životní úroveň je zde lepší. Ale pokud bych měla myslet víc na budoucnost, hodně lidí chce jet zpět do VN, aby děti neztratily své kořeny. Navíc mám obavy, že lidé zde stále žijí v předsudcích a moje děti by později nemusely získat práci právě proto, že jsou Vietnamci. V poslední době má hodně Vietnamců tendenci vrátit se natrvalo do VN. Pokud se děti dostanou na VŠ a dostudují, mají šanci se dostat do státní sféry a získat dobrou práci. Taky mohou pracovat v zahraničních soukromých firmách. Pokud se budou dobře učit, pořád mají větší šanci na určité místo ve společnosti. Tady je sice rovnoprávnost všech, ale stále cítím určité „škatulkování“, a proto mnohé vystudované děti, i když měly velice dobré výsledky, nemají šanci najít si práci. Nakonec pak skončí taky v obchodě jako jejich rodiče. (R1, žena, 42 let)

Jeden bratranec přiletěl do ČR společně se mnou, ale musel se asi po týdnu vrátit, protože nevydržel utrpení, samotu a odloučení od rodiny. Já sám jsem si tu na začátku připadal jako vězeň. Ve Vietnamu jsem měl svobodu, mohl jsem dělat cokoli. Tady v ČR jsem neznal nic a nikoho, nevěděl jsem, co dělat. Byl jsem jako svázaný. Postupně jsem si ale zvykal. V té době jsem si říkal, že bych se taky při první příležitosti vrátil do Vietnamu. Pak jsem si ale ujasnil, že odlet sem bylo mé rozhodnutí, a mou povinností tudíž je, vzchopit se. (R33, muž, 25 let)

Mám sice trvalý pobyt, ale obchodování už nejde jako dříve. Platím na poplatcích a pojištění a daních až moc. Chci do Vietnamu a z kapitálu, co jsem našetřil, začít podnikat. (R40, muž, 41 let)

6. Závěr

V rámci kombinovaného výzkumného šetření socio-ekonomické situace Vietnamců v Chomutově jsme co nejpodrobněji popsali způsob jejich integrace do místní společnosti, včetně sociálně-ekonomických problémů, které při svém životě v ČR řeší. Využili jsme ke srovnání výsledky z výzkumů v Praze a zejména v Chebu, který jsme realizovali před dvěma lety s obdobnými výzkumnými cíli i metodikou.

Přestože situace v Chomutově má svá specifika, v otázce na sociální potenciál jsme v Chomutově i v Chebu narazili na stejné bariéry: nedostatek informací o ČR, neznalost českého jazyka, existence neprofesionálních zprostředkovatelských služeb, migrace do ČR jako do bohaté ideální země v návaznosti na rodinné členy a známé. V zásadě lze tedy říci, že zázemí, ze kterého do Chomutova vietnamští migranti přijíždějí, migrační mechanismy, počátky podnikání i proces integrace se od ostatních tradičních vietnamských lokalit v České republice nijak výrazně neliší. V kvantitativní části se ukázaly výrazné podobnosti všech tří regionů zejména v oblasti informovanosti o ČR, v jazykových dovednostech, využívání dich vu, i v potenciálním zájmu o integrační činnosti.

Podobné jsou rovněž příběhy každodenního dne, a to zejména pokud jde o stejný denní režim. V obchodní strategii se respondenti nesnaží odlišit, pouze opakují strategie někoho dalšího (krajana, kterému se daří), jen v minimální míře se snaží být invenční. Nedostatek profesních dovedností a jazyková nevybavenost bude u příslušníků starších generací stále patrnější.

Naopak specifickým se zdá Chomutov nově vzniklou silou své komunity, její organizovaností, soudržností, řešením některých specifických problémů a výraznější snahou o integraci do společnosti v porovnání s ostatními regiony.

Často opakovaným problémem v regionu je střet Vietnamců a Vietnamek s obchodním domem Kaufland a jeho zaměstnanci a nedorozumění mezi Vietnamci a Romy. Škála sociálně-ekonomických problémů respondentů odráží plně sociální realitu života v severních Čechách. Kromě klasické „vietnamské problémové trojky“ (jazyk, informace, zprostředkovatelé), ekonomické krize a dalších uvedených i ve zprávě z Chebu, jsou výrazně patrné problémy při jednání se státními zaměstnanci a odráží se zde i zmíněný konflikt s řetězcem Kaufland. Rovněž se zdá, že přístup státní správy v této oblasti není tak preventivní a profesionální jako v Chebu. Otázka Kauflandu se různými způsoby řeší, zatím nedošlo k žádné zásadní dohodě.

Kromě ekonomických problémů si někteří respondenti podobně jako v Chebu stěžovali na omezené sociální zázemí a odloučenost od rodiny ve Vietnamu. Pokud se vrátíme deset let zpátky k rozhovorům uskutečněným v lokalitě S. Broučkem, zjistíme velkou podobnost:

*....“Nejsmutnější pro mě je to, že ve volné chvíli nemám, s kým si povídat. V Hanoji bych mohl jezdit na motorce ke kamarádům. Zdejší prostředí komunikace je úzké, pohledy a vědomosti jsou omezeny.“
(pan T., Chomutov; Brouček, 2002)*

Z rozhovorů také vyplynulo, že vietnamští obchodníci (většinou dlouhodobě usazení), kteří si již vydělali dostatečný obnos, se vracejí do Vietnamu. Tak jako i v jiných lokalitách se zde odráží nastupující vlna odlivu motivace migrantů k setrvání v ČR v důsledku ekonomických problémů (malých výdělků). V životním provizoriu se nicméně ocitají respondenti, kteří nemohou změnit prostředí kvůli dětem studujícím na zdejších školách. Na tomto místě můžeme pro srovnání opět užít citaci z rozhovorů realizovaných S. Broučkem před deseti lety. Na otázku, co si myslí, že budou dělat vietnamští obchodníci v budoucnu, odpověděl oslovený respondent následovně:

„Jsou dvě skupiny. Ti, kteří už něco mají (kapitál), se budou vracet do Vietnamu. Ti, kteří nic nemají, budou muset akceptovat život ze dne na den. A takový život nemá cenu, o tom nemá cenu ani diskutovat.“ ... „80% Vietnamců by tu chtělo žít. Na první pohled se zdá, že malí vietnamští obchodníci jsou bohatí, mají auta a jiné věci, ve skutečnosti toho mnoho nemají. Ale vrátí-li se do Vietnamu, nebudou mít žádné právo, nebudou moct konkurovat v obchodě, nemají odborné předpoklady na dobré zaměstnání, a tak se budou muset vrátit do původní profese.“ ... „Znám pouze dva chytré lidi tady v Chomutově, nejsou vzděláni, ale uměli se uchopit šance, a měli odvahu do toho jít. A ti už poslali ženy a děti domů, aby se vzdělaly.“ (pan T., Chomutov; Brouček, 2002)

Chomutov je přitom (oproti Praze i jiným městům) výjimečný intenzivním zapojením vietnamské mládeže do společenského dění. Otázkou ovšem zůstává, kterým směrem se mladší generace, jejichž sociální ambivalencí vietnamsko-české identity se zatím nikdo hlouběji nezabýval, v budoucnosti skutečně vydá. Bylo by jistě žádoucí realizovat výzkum speciálně zaměřený na vietnamskou mládež v ČR, resp. na to, jak se staví ke své budoucí příslušnosti. Neboť zejména díky nim roste daleko větší potenciál pro vznik vietnamské národnostní menšiny.

Výzkum potvrdil naše předpoklady o podobnosti některých úskalí života Vietnamců v Chomutově s jejich krajany v Praze a Chebu, což ve své podstatě usnadňuje navrhování a implementaci případných změn a zlepšení v oblasti integrace. Zároveň se výrazně ukázal odlišný přístup chomutovské vietnamské mládeže, který je ze zkoumaných lokalit zdaleka nejaktivnější a nejangažovanější, což lze považovat za integrační potenciál, který doporučujeme podpořit a využít.

Věříme, že tato zpráva zaplnila další část jistého informačního vakua o životě Vietnamců v ČR a stejně jako výzkumy v Chebu a v Praze bude užitečná pro pracovníky státní správy, neziskového sektoru i pro studenty.

7. Další zdroje k tématu situace Vietnamců v Chomutově

Brouček, S. 2002: Vietnamské etnikum v lokálním prostředí české majority. EÚ AVČR, Praha 2002, 79 s.

Kolektiv autorů 2010: *Vzdělávání dětí cizinců v Ústeckém kraji*. Výzkumná studie, Individuální šetření potřeb v cílové skupině. Sdružení pro vzdělávání komunit, o.s., Ústí nad Labem 2010, 102 s.

Kuchař, P. + Balek, P. 2011: *Integrace cizinců. Případ Ústeckého kraje*. Univerzita J. E. Purkyně, Ústí nad Labem, 2011, 110 s.

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10387799499-branky-body-vietnam/211562210350002/>

<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10389790616-narodnost-v-puberte/211562210340001-mari-a-lili/>

8. Přílohy

Příloha č. 1 – ilustrační foto z aktivit vietnamských sdružení v Chomutově⁶

Výhra ve fotbale národnostních menšin ČR

Za výborné studijní výsledky – z oslavy dne dětí

Vietnamský Nový rok

Vystoupení na Mezinárodním dni dětí v Praze

Oslava Mezinárodního dne žen

Mezinárodní den žen

⁶ Zdroj: <http://thuyvan-htn.rajce.idnes.cz>

Příloha č. 2 – dotazník

Strukturovaný rozhovor

Úvodní slovo: Dobrý den, jmenuji se ..... Tento rozhovor je organizován občanským sdružením Klub Hanoi v rámci projektu *Informační servis pro vietnamské migranty v ČR* podpořeného Nadací Open Society Fund. Výzkum přispěje k přehledu a vytváření metod řešení nejrůznějších problémů, s nimiž se vietnamští migranti dostávají do styku v ČR. Rozhovor by měl trvat cca 60 minut.

A. Základní informace - KVANT

1. Pohlaví

1.	Pohlaví
1	Muž
2	Žena

2. Věk (napište): _____

3. Kolik máte dětí?

3.	3.a CELKEM		3.b ŽIJÍCÍCH V SOUČASNÉ DOBĚ V ČR	
	ZAPIŠTE POČET DĚTÍ	dětí/dítě		dětí/dítě

4. Původ ve VSR:

4.a provincie (tinh) : _____,

4.b obec (xa): _____

5. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání? Místo studia a název školy?

JEN JEDNA ODPOVĚĎ

5.	Vzdělání
1	základní
2	střední bez maturity
3	střední technické s maturitou
4	střední netechnické s maturitou (všeobecné, umělecké ...)
5	vyšší odborná škola
6	vysokoškolské (Bc. – optimálně tři v ČR a VSR, 4 roky na Ukrajině)
7	vysokoškolské (optimálně pět a více let)
8	postgraduální
9	NEODPOVĚĎ(-A)

6. Jaké obory jste vystudoval(-a)?

VÍCE ODPOVĚDÍ

6.	Obory
1	
2	
3	
4	
5	
6	
9	NEODPOVĚĎ(-A)

V jakých profesích jste pracoval(-a) v posledním roce před odjezdem do ČR? Uvedte postupně dle reálného pořadí. Pokud jste do ČR přijel(-a) z jiné země než z Vietnamu, uveďte i tuto zemi, kde jste profesi vykonával(-a).

VÍCE ODPOVĚDÍ

7.	Profese ve VSR či mimo ČR
1	
2	
3	
4	
5	
6	
9	NEODPOVĚDĚL(-A)

7. Jak dlouho žijete v ČR?

ZAPIŠTE POČET MĚSÍCŮ		měsíců
----------------------	--	--------

9. Máte povolení k dlouhodobému, přechodnému či trvalému pobytu v ČR?

JEN JEDNA ODPOVĚĎ

1	dlouhodobému
2	přechodnému
3	trvalému
4	jinému: jakému:
9	NEODPOVĚDĚL(-A), NEVÍM

10. Jak dlouho máte v plánu v ČR pobývat bez přerušení delšího, než jsou tři měsíce?

JEN JEDNA ODPOVĚĎ

10.	Plánovaná doba pobytu
1	nechci zde pobývat trvale, budu dojíždět sezónně či příležitostně
2	maximálně 1 rok
3	1 – 5 let
4	5 let a déle
5	natrvalo
8	nevím, nemohu se rozhodnout, atp.
9	NEODPOVĚDĚL(-A)

11. Z jakých důvodů jste přijel(-a) do ČR?

12. Do jaké míry jste při cestě do ČR a jejím zařizování používal(-a) služby, které Vám pomáhaly?

12a. Rozhodl(-a) jste se odjet do ČR sám, nebo Vám cestu někdo nabídl jako první?

JEN JEDNA ODPOVĚĎ

1	sám
2	na základě nabídky
9	NEODPOVĚDĚL(-A), NEVÍM

12b. Zařídil vám pas a vízum někdo jiný než Vy?

JEN JEDNA ODPOVĚĎ

1	ano
2	ne
9	NEODPOVĚDĚL(-A), NEVÍM

12c. Účastnil(-a) jste se osobně pohovoru na Velvyslanectví ČR v Hanoji?

JEN JEDNA ODPOVĚĎ

1	ano
2	ne
9	NEODPOVĚDĚL(-A), NEVÍM

13. Absolvoval(-a) jste ve Vietnamu před příchodem do ČR jazykové kurzy češtiny?

JEN JEDNA ODPOVĚĎ

1	ano
2	ne
9	NEODPOVĚDĚL(-A), NEVÍM

14. Absolvoval(-a) jste v ČR nějaké jazykové kurzy češtiny?

JEN JEDNA ODPOVĚĎ

1	ano
2	ne
9	NEODPOVĚDĚL(-A), NEVÍM

14a. Vyjmenujte, prosím, jaké, kým byly organizovány, jak dlouho trvaly a kolik jste za ně celkem zaplatil(-a) (možné uvést i „zdarma“)

JEN JEDNA ODPOVĚĎ

	<i>i</i> Název kurzu	<i>ii</i> Kdo pořádal	<i>iii</i> Jak dlouho trvaly	<i>iv</i> Kolik celkem stály
1				
2				
3				
4				
5				
6				
9	NEODPOVĚDĚL(-A), NEVÍM			

15. Jak jste se chtěl(-a) v ČR živit, než jste sem přijel(-a)?

16. Pracoval(-a) jste po příjezdu pod vedením jiné osoby nebo samostatně?

JEN JEDNA ODPOVĚĎ

1	pod vedením
2	samostatně
9	NEODPOVĚDĚL(-A), NEVÍM

17. Popište, prosím, svoji pracovní historii - v jakých profesích jste v ČR pracoval(-a) od svého příjezdu a jak dlouho? Uveďte postupně dle reálného pořadí.

VÍCE ODPOVĚDÍ

17.	Profese v ČR	Jak dlouho
1		
2		
3		
4		
5		
6		
9	NEODPOVĚDĚL(-A)	

18. Jak dlouho žijete v Chomutově?

19. Z jakého důvodu jste se dostal(-a) do Chomutova? Proč právě Chomutov?

Popište popř. celou historii, pokud jste pobyt v Chomutově někdy přerušil/a a z jakého důvodu.

20. Způsob současné obživy

20.	Současné právní postavení – více možností
1	podnikatel zaměstnávající další osoby
2	podnikatel bez zaměstnanců
3	zaměstnanec
4	nezaměstnaný (nemám práci, ale uvažuji o ní, hledám jí apod.)
9	jiný (např. nezaměstnaný, který práci nehledá, student, důchodce, osoby v domácnosti, státní sektor)

21. KVAL: Popište, prosím, svůj běžný pracovní den (čas, zaměstnavatel, právní vztah k zaměstnavateli, zacházení se zaměstnanci, zacházení s doklady, dovolená, odměny apod.)

22. KVANT:

Průměrné čisté měsíční příjmy za poslední rok (tedy od roku 2010 – 2011)

čisté příjmy zaměstnance = příjmy, které Vám vyplácí zaměstnavatel

čisté příjmy podnikatele = příjmy z podnikání po odečtení daně, výdajů na pojištění, šetření na důchod, investičních výdajů apod.

popřípadě součet předchozích dvou

Uvažujte, prosím, o průměrných měsíčních čistých příjmech v období posledního roku: Průměrná čistá měsíční mzda v ČR je v současné době asi 25 000,- Kč. Máte vyšší či nižší mzdu, než je zmíněný průměr?

JEN JEDNA ODPOVĚĎ

1	o moc vyšší
2	vyšší
3	zhruba stejnou jako je průměr
4	nižší
5	o moc nižší
9	NEODPOVĚĎEL(-A), NEVÍM

22.a. Kolik cca: _____

23. Do jaké míry využíváte v ČR služeb dich vu?

JEN JEDNA ODPOVĚĎ

1	minimálně jednou týdně
2	3 krát až jednou do měsíce
3	méně často
4	nikdy
9	NEODPOVĚĎEL(-A), NEVÍM

24. Na co využíváte služby dich vu či jiné zprostředkovatele (tlumočníky, poradce apod.)? Vyjmenujte, prosím, jaké služby využíváte, jak často a kolik za ně měsíčně vynaložíte.

JEN JEDNA ODPOVĚĎ

24.	Název služby	1 - 4 a vícekrát do měsíce 2 – 1 – 3 krát do	Měsíční náklady – průměrné za poslední tři
-----	--------------	---	--

		<i>měsíce</i> 3 – méně často 4 - nikdy	<i>měsíce</i>
1			
2			
3			
4			
5			
6			
9	NEODPOVĚDĚL(-A), NEVÍM		

25. Domníváte se, že máte dostatek informací, které potřebujete pro život v ČR?
JEN JEDNA ODPOVĚĎ

1	dostatek informací
2	rozhodně dostatek
3	většinu mám
4	občas nějaké mám
5	většinu nemám
6	mám velký nedostatek
7	NEODPOVĚDĚL(-A), NEVÍM

25.a. O čem zejména byste v ČR potřeboval(-a) vědět více? Uveďte vše, co se týká Vašeho života v ČR, práce v ČR nebo Vašich dětí a jejich vzdělávání apod.

B1. Sociální a ekonomická situace a problémy KVAL * KVANT

a) Rodina

1. S kým z rodiny ve Vietnamu a jak jste v kontaktu? Jak často? Co spolu řešíte?
2. Kdo z Vašich příbuzných je ještě v ČR, kde žije?
3. Vrátil se někdo z Vašich příbuzných do VSR? Pokud ano, proč?

b) Ekonomika domácnosti (rodiny)

1. Jaké jsou **obživné aktivity jednotlivých ekonomicky aktivních členů domácnosti**?
2. Jaké jsou **celkové příjmy Vaší domácnosti**?
3. Popište prosím **tyto příjmy**:
 1/ **průměrné měsíční příjmy za poslední tři měsíce**: .....
 2/ **výjimečné příjmy za půl roku**: .....
 3/ **výjimečné příjmy za rok**: .....
4. Jaké jsou **konkrétní výdaje Vaší domácnosti**? Doplňte alespoň přibližnou částku. *Pro tazatele: inspiřujte se níže uvedeným výčtem a/ rodinné toky b/osobní toky.*
 1/ **výdaje za poslední tři měsíce**
 2/ **výjimečné výdaje za půl roku**
 3/ **výjimečné výdaje za rok**

a/ Rodinné toky (toky Vaší domácnosti)

- domácnost (nájmy, služby, chod domácnosti aj.)
- děti (školy, kroužky, chůva aj.)
- rodina ve Vietnamu
- obchod
- dluhy
- dich vu
- jiné (jaké?)

b/ Vaše osobní toky

- zábava (volný čas)
- vzdělávání
- jiné (jaké?)

4/ Jak byste zhodnotil(-a) ekonomickou situaci Vaší domácnosti?

c) **Sociální a ekonomické problémy rodiny – způsoby řešení**

1. V čem v současné době spatřujete konkrétní problémy své rodiny?
2. Jak je řešíte či jaké máte návrhy řešení?
3. Co si myslíte, že by problémy vyřešilo?

B2. Zkušenosti respondentů KAVNT * KVAL

Otázka: **S jakými složitými situacemi, či problémy jste se setkal(-a) za poslední tři roky života v ČR, může být i nějaký současný? S jakými ještě? Z jakých důvodů tyto problémy vznikly? Jsou vyřešeny? Pokud ano, jaké bylo řešení, pokud ne, jaké bylo plánováno?**

Pro tazatele: Do následující tabulky vepište problémy, jejich důvody a skutečná či plánovaná řešení. Každý problém očíslete. Zapisujte tak, aby bylo jasné, z čeho problém vznikl a jak byl řešen. Co nejvíce důvodů na straně klienta i na straně druhých a třetích stran.

číslo problému	VÝSTIŽNÝ POPIS PROBLÉMU	VŠECHNY MOŽNÉ DŮVODY	Byl (je) problém vyřešen? ANO / NE	(Pokud ano) - SKUTEČNÉ / (Pokud ne) - PLANOVANÉ ŘEŠENÍ
				Případně si vezměte další list

C. Sítě KVAL

C1. Kontakty s komunitou

1. Jaký je Váš osobní pohled na komunitu a její specifika v Chomutově, např. ve srovnání s jinými vietnamskými komunitami v ČR?
2. Vnímáte chomutovskou komunitu jako pospolitou? Vnímáte se jako její součást? Připadáte si na ní závislý(-á)? **Konkretizujte, prosím, proč to tak vnímáte.**
3. Účastníte se některých zdejších komunitních akcí? Jakých?
4. Máte v chomutovské komunitě přátele, na které se můžete spolehnout? Odkud tyto přátelské kontakty pochází/jak vznikly (kde jste se s přáteli seznámili)?
5. Kdo působí jako zástupce komunity? Kdo má moc v komunitě? Setkáváte se s nimi? Pokud ano, při jakých příležitostech?

C2. Kontakty s majoritou

1. V jakém jste kontaktu s majoritou – s kým, při jakých příležitostech a jak často?
2. Vyplynávají z kontaktů s majoritou pro Vás nějaké problémy? Pokud ano - jaké problémy, proč podle Vás vznikají a jak je změnit?
3. S jakými českými institucemi a úřady přicházíte do styku? Jakým důvěřujete, popř. jakým ne?

D. Interkultura - KVAL

A/ otázky na všechny respondenty:

1. Máte partnera/ku z jiné kultury, než je ta Vaše? *Pro tazatele: odpoví-li ANO, ptejte se i na otázky B/.*
2. Převzali jste některé české zvyklosti/tradice? Jaké konkrétně?
3. Jakým jazykem mluví Vaše děti? Který jazyk považují za mateřský?

B/ otázky na interkulturní pár:

1. Odkud (z jaké kultury) pochází Váš partner/ka?
2. Která kultura ve Vašem soužití dnes převládá a proč?
3. Míváte nějaká nedorozumění, která pramení z odlišností Vašich jazyků? Pokud ano, jaká?
4. Vyskytnou-li se mezi Vámi a partnerem nějaké komunikační neshody, připisujete je více kultuře partnera nebo osobnosti (povaze, rodinnému zázemí atd.)?
5. Jaké kulturní problémy jste jako manželé potkávali/potkáváte? Popište co nejkonkrétněji.

E. Ochota se vzdělávat KVANT

Měl(-a) byste zájem, o účast na 6 měsíčních kurzech češtiny a přehledu o české společnosti, které jsou poskytovány, za které by se platilo 150,- Kč za dvě a půl hodiny výuky? Souhlasem se k ničemu nezavazujete.

1.	Zájem o jazykové kurzy
1	ano
2	ne
3	bez odpovědi

F. Poradenské kauzy KVANT

Měl(-a) byste zájem, navštívit poradenskou kancelář a využít poskytovaného poradenství zdarma v rámci řešení nějaké situace, zařizování, některého z problémů, které vás v ČR potkávají? Souhlasem se k ničemu nezavazujete.

1.	Zájem o poradenství
1	ano
2	ne
3	bez odpovědi

G. Návrat do VSR KVANT

1. V období posledních šesti měsíců, uvažoval(-a) jste někdy o tom, že byste se z jakýchkoli důvodů vrátila zpět do VSR?

1.	Návrat
1	ano
2	spíše ano
3	spíše ne
4	ne
5	bez odpovědi

Pokud odpoví **spíše ne** či **ne**:

2. Z jakého důvodu ne?

Pokud odpoví **spíše ano** či **ano**:

3. Z jakého důvodu ano?

4. Využili byste v letošním roce rádi této možnosti?

4.	Využití návratu
1	ano
2	ne
3	bez odpovědi

5. Co všechno by muselo být splněno, abyste se mohl(-a) vrátit domů? Co z toho již splněno je a co ještě ne? Určitě uveďte, alespoň tři podmínky.

Podmínky	Popis:	Dnes již splněná = S ještě nesplněná = N
Podmínka 1		
Podmínka 2		
Podmínka 3		
Podmínka 4		
Podmínka 5		

H. Technické informace INT
ČÁST VYPLNÍ TAZATEL SÁM

Jméno a příjmení tazatele:

Kde se rozhovor konal?

Datum realizace rozhovoru:

Jak dlouho rozhovor trval:

V jakém jazyce byl rozhovor veden?